

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 5

Thema 7

Bij andere mensen thuis

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Mirella Wijngaarden

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Alexandra Tromp, Aurita Arends,
Frans Teunissen, Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Dit handboek van thema 7 'Bij andere mensen thuis' is onderdeel van het 'Handboek NVT', een aanpassing van de methode Taalleerland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop de doelen van het Handboek NVT op aansluiten.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden. Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep

Inhoud Handboek thema 7

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8 - 9
Lessen	11 - 82

Bijlagen

- Toetsbladen 7
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding

Voor kinderen is het soms moeilijk te begrijpen dat het ‘bij andere mensen thuis’ anders toegaat dan bij hen thuis. Hun thuiswereld is aanvankelijk ‘de’ wereld. Door bij vriendjes en vriendinnetjes thuis te komen en door bezoek aan familie, vrienden en kennissen van hun ouders, ontdekken kinderen langzamerhand dat er allerlei verschillen bestaan op tal van terreinen: bereiding van voedsel en eetgewoonten, de manier waarop kinderen en volwassenen met elkaar praten, huisregels (onder anderen bij moslims) enzovoort. Ze kunnen hier ongetwijfeld hun eigen ervaringen over delen.

In de lessen die volgen, komen diverse onderwerpen aan de orde: wonen in een woonwagen, gezinnen vroeger en nu, zwerfkinderen, het taalgebruik in verschillende sociale milieus, opvang-, verzorgings-, en verpleeghuizen, enzovoort. Het is dus echt een thema waarmee de horizon verbreed wordt.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellinglessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 7 de volgende taalvaardigheden:

- Woordenschat
  - het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 7;
  - het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 7.
- Taalbeschouwing
  - het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.
- Leesbegrip
  - inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.
- Spelling
  - de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	- De leerlingen maken kennis met het thema 'Bij andere mensen thuis'. - De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.
	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de gewoonte en gewend zijn aan</i> .
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen <i>de zwerver, dakloos</i> en <i>(geen) onderdak</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen activeren hun voorkennis bij een gegeven onderwerp. - De leerlingen onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een tekst.
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>tutoyeren</i> en <i>vertrouwd</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen passen de juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden toe.
Les 4	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de standaard</i> en <i>afwijken van</i> .
	Stellen	- De leerlingen hanteren Schrijfwijzer 1 met betrekking tot meningsteksten.
Les 5	Spelling	- De leerlingen schrijven van persoonsvorm en leren dat een /t/ klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een <i>t</i> geschreven wordt, maar niet bij <i>had</i> , <i>deed</i> en <i>stond</i> . - De leerlingen herleiden werkwoordsvormen tot het hele werkwoord en omgekeerd.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de inrichting, de stijl, het meubilair, ouderwets, modern</i> en <i>chic</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een tekst.
Les 7	Taalbeschouwing	- De leerlingen koppelen woorden met dezelfde betekenis (synoniemen). - De leerlingen vereenvoudigen teksten door eenvoudiger/meer gebruikelijke synoniemen te kiezen. - De leerlingen zien in dat synoniemen niet altijd precies hetzelfde betekenen. - De leerlingen krijgen enig begrip voor verschillen in diverse sociale milieus en sociale situaties.
Les 8	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met het woord <i>traditioneel</i> .
	Stellen	- De leerlingen verwerken feiten, meningen en argumenten in een brief. - De leerlingen hanteren schrijfwijzer 1 met betrekking tot meningsteksten en brieven.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>verklaren, vermoeden</i> en <i>waarschijnlijk</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen zoeken doelgericht informatie met behulp van de inhoudsopgave of het register van een naslagwerk.
Les 10	Spelling	- De leerlingen schrijven de persoonsvorm en leren dat een /t/ klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een <i>t</i> geschreven wordt, maar niet bij <i>had</i> , <i>deed</i> en <i>stond</i> . - De leerlingen schrijven meerlettergrepige woorden met een open of gesloten lettergreep.

Thema 7

Bij andere mensen thuis

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de taakverdeling, het rolpatroon</i> en <i>afwijkend</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen gebruiken de juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de bejaarde, de aanleunwoning, het verzorgingshuis</i> en <i>het verpleeghuis</i> .
	Stellen	- De leerlingen werken een samenvatting tot een volledige tekst uit.
Les 13	Woordbegrip	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met spreekwoorden rond het begrip 'thuis'.
	Taalbeschouwing	- De leerlingen stellen de betekenis van woorden vast met de kennis van woorddelen. - De leerlingen zoeken naar de betekenis van een uitdrukking die elders in een tekst verklaard wordt.
Les 14	Taalbeschouwing	- De leerlingen werken een samenvatting tot een tekst uit.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van de persoonsvorm en leren dat een /t/-klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een <i>t</i> geschreven wordt, maar niet bij <i>had, deed</i> en <i>stond</i> . - De leerlingen maken oefeningen met eerder behandelde spellingsdoelen, in combinatie met open en gesloten lettergrepen.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het schrijven van de persoonsvorm en leren dat een /t/-klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een <i>t</i> geschreven wordt, maar niet bij <i>had, deed</i> en <i>stond</i> . - eerder behandelde spellingsdoelen, in combinatie met open en gesloten lettergrepen
	Stellen	- een samenvatting uitwerken tot een tekst
	Taalbeschouwing	- de juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden gebruiken, waaronder 'jij', 'jouw', en 'u', 'uw'
	Leesbegrip	- met behulp van een inhoudsopgave of index doelgericht informatie opzoeken
	Woordenschat	- de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doel
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doel
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- toepassen van de doelwoorden in dit thema

Lesinhoud

- De leerlingen maken kennis met het thema 'Bij andere mensen thuis'.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **de gewoonte en gewend zijn aan**.
- De leerlingen luisteren naar en reageren op een voorgelezen verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 1

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 1 t/m 3

Vorbereiding

- U zorgt voor een wereldkaart of atlas.

Betekenis van de woorden

de gewoonte:	Een gewoonte is iets wat je altijd op een bepaalde manier doet. Er zijn goede en slechte gewoontes. Op je nagels bijten is een slechte gewoonte. Iedere ochtend je bed opmaken is een goede gewoonte.
gewend zijn aan:	Als je ergens aan gewend bent, vind je het gewoon. Je doet iets zo vaak dat het vanzelf gebeurt. Je bent bijvoorbeeld gewend om vroeg op te staan.

Start**2**

U loopt de klas uit, komt weer binnen en doet bij de deur uw schoenen uit.

Kern – Instructie 1**10**

U zegt:

“Bij mij thuis is het **de gewoonte** om je schoenen uit te doen, voordat je het huis in gaat. Daar **zijn wij aan gewend**. Als je ergens **aan gewend bent**, is iets heel gewoon voor je, want je doet het meestal op die manier. Ik **ben** ook **gewend** om vroeg op te staan: het is voor mij heel gewoon om vroeg op te staan. Ik **ben** er ook **aan gewend** om 's avonds warm te eten en we eten altijd met het hele gezin aan tafel. Dit zijn een paar **gewoontes** bij ons thuis. Maar dat is niet bij iedereen zo, iedereen heeft andere **gewoontes** en gebruiken. Als je bij iemand gaat logeren kan het zijn dat hij/zij andere gewoontes heeft dan jij. Meestal moet je daar even aanwennen, maar na een poosje raak je ook **gewend aan** zijn/haar gewoontes.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Nadat u de woorden uitgelegd hebt, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan, bijvoorbeeld over **de gewoonten** van klas 5. Misschien start u iedere dag met een lied of in een kring. Iedere dag huiswerk krijgen is ook een **gewoonte**. U schrijft **de gewoonten** die de leerlingen naar voren brengen op het bord. Bespreek ook met de leerlingen welke **gewoonten** dit jaar anders zijn dan in klas 4.

Kern – Instructie 2	28
----------------------------	-----------

Stap 1

U legt uit dat niet alleen verschillende klassen verschillende **gewoonten** hebben, maar dat je deze **gewoonten** ook vaak ziet bij mensen uit verschillende landen. Dat hebben Etley en Eric, twee broers uit Aruba, ook gezien toen ze met hun ouders in Noorwegen op vakantie waren.

U laat op een kaart van de wereld zien waar Aruba, Nederland en Noorwegen liggen en leest het volgende verhaal voor:

Harde suikerklontjes

Etley en Eric zijn met hun vader en moeder op vakantie in Noorwegen. Onderweg hebben ze een Noorse familie ontmoet: Kjetil en Eivind en hun ouders. In het Engels en soms met handen en voeten communiceren ze met elkaar. Voor de Noren zit de vakantie er weer op, ze zijn op de terugreis. “Kom een paar dagen bij ons logeren!” zegt Morten, de Noorse vader. “We zijn met ons vieren, is dat niet teveel?” vraagt moeder aan Bente, de Noorse moeder. “Nee hoor, er is ruimte genoeg”, antwoordt Bente. Etley en Eric slapen bij Kjetil en Eivind op de kamer. Aan de muur hangen posters van race-auto’s en Noorse popsterren. Het zou zo een jongenskamer uit Aruba kunnen zijn, denkt Etley. Alleen is hier bijna alles van hout, blank hout. Ook de woonkamer lijkt een grote houten kist. Houten vloer, wanden, plafond, meubels, alles is van hout. Etley vindt het wel wat houderig, maar toch vindt hij het ook wel mooi. Op de salontafel staat een schaal met enorme stukken gebak erop. Op de andere schalen liggen koekjes en bonbons. Bente geeft haar gasten een schaalje en zegt: “Eet zoveel als je wilt, er is nog meer!” Morten schenkt cola en koffie in. “Alstublieft! Koffiemelk, speciaal voor jullie gekocht”, zegt hij trots. “Arubanen drinken toch vaak koffiemelk in hun koffie?”, zegt hij

lachend. Vader knikt verlegen, hij durft nu niet te zeggen dat hij zijn koffie liever zwart drinkt. Moeder pakt twee suikerklontjes en laat ze in haar koffie glijden. Verbaasd kijken Morten en Bente haar aan en ze beginnen hard te lachen.

Moeder begrijpt er niets van, wat heeft ze verkeerd gedaan? “Je hebt de suikerklontjes in de koffie laten vallen!”, zegt Bente. “Ja, natuurlijk, wat had ik er anders mee moeten doen?” “Wij **zijn** dat niet **gewend**, kijk, wij doen het zo!” legt Morten uit. Hij neemt een klontje tussen duim en wijsvinger en doopt het voorzichtig in de koffie. Dan brengt hij het klontje naar zijn mond en zuigt de koffie eruit. Dit doet hij nog een paar keer. Daarna kauwt hij op het klontje en drinkt de zwarte koffie er achteraan. “Vandaar dat die klontjes in Noorwegen zo keihard zijn! Die van ons zouden direct uit elkaar vallen!” zegt vader. Etleij lacht. Ook al merk je niet veel verschil, in een ander land zijn er toch andere **gewoonten**.

Heleen Vissinga

Stap 2

Naar aanleiding van het verhaal houdt u een gesprek waarbij u van de volgende vragen gebruik kunt maken:

- Wat vind je van het verhaal? Zou het echt gebeurd kunnen zijn?
- Moeder weet niet hoe de Noren suikerklontjes gebruiken. Wie kan vertellen hoe de Noren suikerklontjes gebruiken?
- De Noorse vader denkt dat alle Arubanen koffiemelk lekker vinden. Hoe drinkt vader het liefst zijn koffie?

Stap 3

Vervolgens verbreedt u het gesprek met de volgende vraag:

“Wie is er ook wel eens bij andere mensen thuis geweest waar het er heel anders aan toe ging dan bij jou thuis?”

U probeert de leerlingen eerst voorbeelden te laten noemen. Aanvullend kunt u enkele onderwerpen noemen. Bijvoorbeeld:

- eetgewoonten
- kleding
- omgangsvormen

- tv-kijken
- tijdstip waarop je naar bed moet en andere huisregels
- bidden

Bij alle antwoorden vraagt u steeds door om erachter te komen of de leerlingen de verschillen alleen maar raar vinden, of dat ze ook begrip voor voor elkaars verschillen hebben. Misschien hebben ze bij andere mensen **gewoonten** meegemaakt die ze thuis ook wel zouden willen 'invoeren of introduceren'.

Stap 4

U bespreekt samen opdracht 1, op bladzijde 2 en 3 van het Werkboek. De leerlingen vullen vervolgens hun eigen **gewoonten** in.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat enkele leerlingen een **gewoonte** oplezen die ze bij opdracht 1 hebben opgeschreven.

Didactische tip:

In deze les zijn er meerdere spreekmomenten. Spreken in een vreemde taal kan soms spannend zijn. Stimuleer de leerlingen om Nederlands te praten. Verbeter fouten die de leerlingen maken subtiel door te *modelen*. Bij *modelen* herhaalt u wat de leerling heeft gezegd, maar dan op de juiste manier. Doe dit zonder aan te geven dat wat de leerling zei, fout was. *Bijvoorbeeld:*

Leerling: "Ik slaapt altijd op de grond."

Juf: "Oja?, Ik slaap meestal in mijn bed, soms val ik in slaap op de bank."

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 2 en 3

1

eigen invulling

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen **de zwerver**, **dakloos** en **(geen) onderdak**.
- De leerlingen activeren de voorkennis bij een gegeven onderwerp.
- De leerlingen onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een tekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 1

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 54, 55 en 58
- Werkboek 7, bladzijde 4 t/m 7

Vorbereiding

- Zorg voor post-its en een zwarte stift.
- Zorg voor een slaapzak of deken.

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 58 opdracht 7

Betekenis van de woorden

- de zwerver:** Iemand die zwerft heeft geen huis. Hij trekt rond en slaapt steeds op een andere plek.
- dakloos:** Als je dakloos bent, heb je geen huis. Je hebt geen plaats om te slapen of te wonen. Dakloos betekent letterlijk 'zonder dak'.
- (geen) onderdak:** Onderdak betekent: een plaats om te slapen of om te wonen.

Start**3**

U komt binnen met een deken of een slaapzak omgeslagen en haren die in de war zitten. U loopt langs de leerlingen en vraagt om geld om ergens te kunnen overnachten.

Kern – Instructie 1**7**

U legt de deken/slaapzak weg en schikt uw haar weer. U zegt:

“Ik speelde voor **zwerver**. Een **zwerver** is iemand die op straat zwerft. Een **zwerver** heeft geen huis om in te slapen. Hij/zij leeft op straat. Als je geen huis hebt, dan ben je **dakloos**. Als je **dakloos** bent, heb je geen dak boven je hoofd. Je ziet dat het woord **dakloos** uit twee lettergrepen bestaat: dak en loos. Loos betekent zonder. Bijvoorbeeld smakeloos betekent zonder smaak, zoutloos is zonder zout, suikerloos is zonder suiker. **Dakloos** is zonder dak. Je hebt **geen onderdak**. Omdat een **zwerver dakloos** is, slaapt hij 's nachts op straat. Hij woont op straat.”

U wijst op de tekening bij het Woordweb.

“Hier slaapt een **zwerfer** op een bankje in het park. Soms slaapt een **zwerfer** in een kartonnen doos, in een leegstaand huis of op het strand. Een **zwerfer** kan ook terecht in een opvanghuis. Een opvanghuis is speciaal voor mensen die hulp nodig hebben. In zo'n huis kan de **zwerfer** slapen, zich wassen en eten. In een opvanghuis heeft de **zwerfer onderdak** voor de nacht. Zwervers worden vaak gezien als drugsverslaafden, maar niet alle zwervers gebruiken drugs.”

Vul het Woordweb aan, aan de hand van vragen. Bijvoorbeeld:

- Wie heeft er wel eens een **zwerfer** gezien? Hoe zag hij/zij eruit?
- Zou je zelf een **zwerfer** willen zijn? Waarom wel/niet?

U verzamelt een aantal toepasselijke woorden, schrijft deze op post-its en voegt ze toe aan het Woordweb.

Daarna bespreekt u opdracht 1 t/m 3 op bladzijde 5 t/m 7 van het Werkboek.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U leest samen met de leerlingen de tekst 'Bij Roy thuis' op bladzijde 54 van het Taalleesboek. U bespreekt de bijbehorende vragen. Verder besteedt u aandacht aan het woord 'de ploegendienst' door te vragen of leerlingen weten wat het woord betekent, nu ze de tekst gelezen hebben.

Stap 2

Vervolgens schrijft u de volgende woorden onder elkaar op het bord:

het feit

de mening

het argument

U vraagt wie van de laatste twee woorden kan vertellen wat ze betekenen. U schrijft op het bord achter de mening:

= hoe iemand over iets denkt, wat iemand iemand over iets vindt.

U schrijft achter het argument:

= de reden waarom iemand zo denkt of iets vindt.

Vervolgens legt u ‘het feit’ uit door te vertellen:

“Iets wat waar is en gecontroleerd kan worden, noemen we een feit.”

U schrijft achter het feit:

= iets wat waar is en gecontroleerd kan worden

U pakt een boek uit de kast en geeft als voorbeeld:

“Dit is een boek. Dat is een feit.
Ik vind dit boek stom. Dat is mijn mening.
Ik vind het stom, omdat er weinig plaatjes in staan. Dat is mijn argument.”

U vraagt aan de leerlingen welk feit er in de tekst ‘Bij Roy thuis’ staat over de woning van Roy. (Roy woont in een flat.)

U vraagt feiten over de huizen van de leerlingen en vervolgens vraagt u een mening over hun huis. Daarna worden de argumenten erbij gegeven. Een aantal leerlingen krijgt een beurt. U legt er steeds de nadruk op dat een feit te controleren is en een mening persoonlijk is. Een mening hoeft dus niet door een ander gedeeld te worden. Over een mening hoeft je het niet met elkaar eens te zijn. Ook argumenten kunnen persoonlijk zijn.

Stap 3

U maakt samen met de leerlingen opdracht 2, op bladzijde 55 van het Taalleesboek en u bespreekt de antwoorden.

Stap 4

U maakt samen met de leerlingen opdracht 3, op bladzijde 55 van het Taalleesboek. Laat hierbij de leerlingen uitleggen waarom zij denken dat het een mening of een feit is.

Daarna maken de leerlingen opdracht 1 t/m 3 in hun Werkboek op bladzijde 5 t/m 7 zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Kern – Instructie 3

10

U schrijft op het bord het woord:

zwerfkinderen

U vertelt dat dit de titel is van een tekst die ze gaan lezen. U vraagt aan de leerlingen waar ze aan moeten denken bij deze titel en u schrijft de antwoorden op het bord.

Vervolgens leest u samen de bijbehorende tekst op bladzijde 56 van het Taalleesboek.

U vraagt de leerlingen wat ze geleerd hebben nadat ze de tekst gelezen hebben. Laat de leerlingen aanwijzen in welke zin dat staat.

Tot slot vraagt u verschillende leerlingen naar hun mening over zwerfkinderen. Herinner ze er aan dat bij een mening argumenten horen!

U bespreekt ook de antwoorden van opdracht 1 t/m 3 van het Werkboek.

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 58 opdracht 7

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt de leerlingen een feit over de klas te noemen. (Bijvoorbeeld: er zitten 28 kinderen in de klas. Alle kinderen hebben een boek voor zich liggen.) De genoemde feiten worden direct gecontroleerd. Nadat de feiten gecontroleerd zijn, vraagt u de leerlingen naar hun mening over de inrichting van de klas. Vraag de leerlingen ook naar hun argument bij deze mening.

Didactische tip:

De volgende woorden hebben wellicht extra instructie nodig:

de ploegendienst: Bij een ploegendienst is het werk verdeeld in vaste tijden, bijvoorbeeld van ... tot ... of van ... tot ... De ene ploeg (groep) werkt bijvoorbeeld overdag en de volgende ploeg zet het werk 's nachts voort. Verpleegsters en politieagenten werken bijvoorbeeld in een ploegendienst.

Antwoorden

Taalleesboek, blz. 54 en 55

1

1 Roy

2 Roy vindt het fijn dat zijn vader in ploegendienst werkt.

3 Dan kan hij leuke dingen met zijn vader doen als hij een paar dagen vrij is.

2

Joyce vindt schalen voor groente en vlees overdreven, omdat je dan zoveel moet afwassen.

3

1 feit

2 feit

3 mening

4 mening

5 feit

6 mening

extra opdracht Taalleesboek 3, blz. 58

extraplus 7

1 mening: Haast iedereen vindt het leuker om als gezin apart te wonen.

argumenten: Je hoeft je kamer niet meer met een ander te delen. Je bent veel vrijer om te doen wat je wilt.

2 twee feiten uit de tekst, bijvoorbeeld:

Vroeger woonden veel mensen in hetzelfde huis.

Tegenwoordig woont bijna ieder gezin apart.

Soms is er geen plaats in het verzorgingshuis.

Werkboek 7, bladzijde 3 t/m 6

1

1 goed

2 goed

3 fout

2

antwoord naar eigen inzicht, met correct gebruik van de woorden 'onderdak', 'het opvanghui's en 'de zwerver'

3

Miguel

dakloos

opvanghuis

zwerven

geen onderdak hebben

geen geld

armoede

Juan

een dak boven je hoofd

onderdak hebben

geld

school

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **tutoyeren** en **vertrouwd**.
- De leerlingen passen juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden toe.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 2

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 8 t/m 12
- Taalschrift
- Taalleesboek, bladzijde 59

Vorbereiding

- U schrijft het volgende schema op het bord:

persoonlijk voornaamwoord		bezittelijk voornaamwoord
ik	van mij	mijn...
jij	van jou	jouw...
hij	van hem	zijn...
zij	van haar	haar...
wij	van ons	ons/onze...
jullie	van jullie	jullie...
zij	van hen	hun...

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 59, opdracht 1 en 2

Betekenis van de woorden

tutoyeren: iemand tutoyeren is: 'jij' tegen iemand zeggen in plaats van 'u'. Als je elkaar goed kent, mag je tutoyeren. Als je beleefd moet zijn, is tutoyeren niet netjes.

vertrouwd: iets wat vertrouwd is, is voor jou erg bekend. Je voelt je hierbij op je gemak.

Start**5**

(U wijst op de illustratie van het Woordweb.)

“Kijk, dit jongetje is op stap met zijn oom. Ze gaan samen heel graag naar het bos. Ze kijken naar de dieren, naar de planten en naar mooie stenen. Oom weet er veel over te vertellen en zijn neefje wil alles van de natuur weten. Hij wil later boswachter worden. Ze praten daar samen veel over.”

Kern – Instructie 1	5
----------------------------	----------

U vervolgt:

“Dit jongetje kent zijn oom heel goed. Hij is erg met hem **vertrouwd**. Als je met iemand **vertrouwd** bent, dan voel je je op je gemak. Dan durf je van alles te vragen en wil je wel van alles vertellen. Je voelt je dan thuis bij iemand.

Als je niet vertrouwd bent met iemand, kun je zo praten: (U geeft de leerlingen enkele opdrachten, waarbij u ze met ‘u’ aanspreekt.)

“Wilt u de deur dicht doen? Gaat u allemaal even staan. Dank u, dan kunt u weer plaatsnemen. Stel je voor dat ik altijd zo tegen jullie zou praten! Dat voelt wel een beetje raar om ‘u’ tegen jullie te zeggen. Wij kennen elkaar heel goed en wij zijn **vertrouwd** met elkaar, daarom **tutoyeren** wij elkaar. **Tutoyeren** betekent ‘je’ en ‘jij’ tegen mensen zeggen. Mensen die elkaar goed kennen, **tutoyeren** elkaar.

Soms is het ook heel gewoon dat je ‘u’ zegt tegen mensen, bijvoorbeeld bij oudere mensen. Je zegt ook ‘u’ tegen mensen die je niet kent. Tegen mensen op straat, in de winkel of iemand die aan de deur komt die je niet kent, zeg je ‘u’, dat is beleefd. Als je **vertrouwd** met elkaar bent, dan **tutoyeer** je elkaar meestal. In het Papiamento kennen we het woordje ‘u’ niet. Als je in het Papiamento iemand beleefd wilt aan spreken, zeg je mevrouw of meneer of je noemt de persoon bij haar/zijn voornaam, bijvoorbeeld: “Señora kier un cuki?” in plaats van

Als je in het Papiamento iemand tutoyeert, zeg je ‘bo’. “Bo kier un cuki?”

U bespreekt kort met de leerlingen of het bij hun thuis de gewoonte is om elkaar te **tutoyeren**.

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 9 van het Werkboek. Bij opdracht 1 gaat u nog even in op het wel/niet **tutoyeren**. U vraagt bijvoorbeeld nog eens nadrukkelijk waarom bij opdracht 1, in zin 4 ‘u’ wordt gebruikt in plaats van ‘je’.

Hoe spreek je je ouders aan?

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	30
----------------------------	-----------

Stap 1

U vertelt dat ‘u’ een persoonlijk voornaamwoord is. Een persoonlijk voornaamwoord verwijst naar een persoon of een groep personen. U vraagt of de leerlingen nog meer voorbeelden van persoonlijke voornaamwoorden kennen. (woorden als ik, jij, hij, zij, wij, jullie, et cetera...)

U wijst naar de tekst op het bord en legt uit dat er naast persoonlijke voornaamwoorden ook bezittelijke voornaamwoorden bestaan.

persoonlijk voornaamwoord		bezittelijk voornaamwoord
ik	van mij	mijn...
jij/je	van jou	jouw...
u	van u	uw...
hij	van hem	zijn...
zij	van haar	haar...
wij	van ons	ons/onze...
jullie	van jullie	jullie...
zij	van hen	hun...

U zegt:

“Het derde rijtje zijn de bezittelijke voornaamwoorden. Ze geven aan dat iets het bezit van iemand is. Iets van jou.

Er staat dan altijd een zelfstandig naamwoord achter het bezittelijk voornaamwoord, bijvoorbeeld mijn fiets, jouw hand, onze hond, et cetera.”

Stap 2

U maakt vervolgens samen de opdrachten 2 t/m 4 op bladzijde 10 t/m 12, van het Werkboek.

Stap 3

Naar aanleiding van opdracht 2 t/m 4 in het Werkboek gaat u nog even in op de verschillen tussen persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden. Achter een bezittelijk voornaamwoord komt altijd een zelfstandig naamwoord. U laat de leerlingen voorbeeldzinnen bedenken met de voornaamwoorden van het bord. U maakt duidelijk dat het tweede rijtje voornaamwoorden ook verbonden kan worden met andere voorzetsels, zoals *met*, *naar*, *naast*, *tegen*,

et cetera. (De term voorzetsel vermijdt u, want deze is nog niet aan de orde geweest.) Extra aandacht besteedt u aan het gebruik van *hen* en *hun*.

U zegt:

“*Hun* is een bezittelijk voornaamwoord, dus er staat altijd een zelfstandig naamwoord achter. ‘*Hun* waren er ook’ is dus fout. *Hen* is een persoonlijk voornaamwoord en kan alleen in een zin staan of er kunnen woorden als *van, met, naar, naast, tegen*, et cetera voor staan. Bijvoorbeeld: dat is *hun* boek en dat boek is van *hen*. Of: Ze hebben een hond. Het is *hun* hond. De hond is van *hen*. In een andere les gaan we hier nog verder mee oefenen.”

Bekijk nog een keer opdracht 3, zin 5 en vraag aan de leerlingen waarom daar *hen* moet staan en niet *hun*. (Er staat geen zelfstandig naamwoord achter, dus er moet *hen* staan.)

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 59 opdracht 1 en 2

Afsluiting	5
-------------------	----------

U verdeelt de klas in tweetallen. De leerlingen beelden zich in dat ze de koning of koningin zijn van een bepaald land en dat ze op bezoek gaan bij de koning of koningin van een ander land.

U legt uit dat de leerlingen een gesprekje met elkaar gaan voeren. Ze kunnen elkaar bijvoorbeeld vragen stellen over de gewoonten van dat land of hoe een dag van een koning eruitziet. In dit gesprek mogen de leerlingen elkaar niet **tutoyeren**, ze moeten elkaar aanspreken met u. Wie als eerst toch jij en je gebruikt, is af.

Didactische tip:

Maak er een gewoonte van om iedere dag een paar minuten de Woordwebben te herhalen. Laat de nieuwe woorden waar het kan, terugkomen in andere lessen. Hoe vaker de leerling het woord in verschillende contexten hoort, hoe eerder de woorden ‘inslijten’.

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 9 t/m 12

1

eigen tekst

2

1 *Ik ga soms bij **mijn** vriend Joris spelen.*

2 *Laatst zaten we op **zijn** kamer.*

- 3 **Zijn** vader kwam binnen met thee en koekjes.
- 4 **Ik** zei toen: "Dank **u** wel, meneer."
- 5 Dat zeg **ik** altijd tegen oudere mensen die **ik** niet zo goed ken.
- 6 Maar Joris zei ook "dank **u** wel" tegen **zijn** vader.
- 7 Dat vond **ik** een beetje raar. Want bij **mij** thuis zeg ik altijd gewoon **je** tegen **mijn** vader en moeder.

3

- 1 Joris heeft een zakmes. Het zakmes is van **hem**.
- 2 Ik zeg: "Laat **mij** het mes eens zien?"
- 3 "Zullen we elk een mooie stok gaan snijden? Dan zijn die van **ons** samen."
- 4 De hond is van **haar**.
- 5 De jassen zijn van **hen**.
- 6 Moeder zegt: "Evelien en Joris, zijn die jassen van **jullie**?"
- 7 "Ja, moeder", antwoorden ze, "die jassen zijn van **ons**."

4

1 Het huis naast ons staat te koop.	5 Mijn moeder zegt: "Oh maar jouw man is erg handig toch?"
2 Onze burens gaan verhuizen.	6 De buurvrouw knikt: "Als ik eerlijk ben, handiger dan die van jou !"
3 "Mevrouw Jansen, hoe ziet uw nieuwe huis eruit?", vraag ik.	7 Mijn moeder moet vreselijk lachen en zegt tegen mij: "Die buurvrouw van jou/ons durft wel, he!"
4 "Nog niet zo mooi als jouw huis", zegt ze.	

extra opdracht Taalleesboek 3, blz. 59

1

zelfbedachte zinnen met de gegeven voornaamwoorden

2

zelfbedachte zinnen met de gegeven woorden

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de standaard** en **afwijken van**.
- De leerlingen hanteren Schrijfwijzer 1 met betrekking tot meningsteksten.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 4 (Th. 11, gr. 7)

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 53, 59 en 60
- Werkboek 7, bladzijde 13 en 14
- Schrijfwijzer 1

Vorbereiding

- Zoek het filmpje ‘Waarom/daarom...eten chinezen met stokjes’ op YouTube.
- Zorg voor een groot vel papier en een zwarte stift.

betekenis van de woorden:

de standaard: De standaard is dat wat mensen met elkaar afgesproken hebben en wat zij normaal vinden. Een meter is bijvoorbeeld een standaardmaat. Als je iemand voor het eerst ontmoet, geef je hem een hand. Dat is standaardgedrag. Soldaten dragen groene kleren. Groen is in het leger de standaardkleur.

afwijken van: iets wat afwijkt is anders dan de rest.

Start**5**

U kijkt met de leerlingen naar de titelpagina van dit thema op bladzijde 53 van het Taalleesboek. U laat de leerlingen de woonsituatie omschrijven van deze vier kinderen. U vertelt dat de kinderen alle vier tevreden zijn met de manier waarop ze wonen. Ze zijn gewend aan deze woonsituatie. Vraag aan de leerlingen welke woonsituatie zij zouden kiezen en waarom.

Kern – Instructie 1**8**

U legt uit:

“Kijk naar het plaatje linksboven in de hoek. Deze jongen woont in een drukke stad. In een drukke stad is het **standaard** om op een flat te wonen. **Standaard** is wat mensen normaal vinden of wat mensen samen afgesproken hebben. Maar hier op Aruba is het wonen in een flat niet **standaard**. Hoge flatgebouwen zijn ook niet **standaard**. Hier zijn lage huizen **standaard**, huizen met één verdieping. Een flatgebouw **wijkt af**. **Afwijken** is als iets anders is dan de rest. Zo is een meter een **standaardmaat** hier op Aruba en in Nederland. In de Verenigde Staten is de standaardmaat inch. Groen in het leger is een **standaardkleur**. Als

iemand een roze helm in het leger zou dragen, zou dat ook **afwijken** bijvoorbeeld.”

U schrijft op een groot vel papier de woorden **standaard** en **afwijken van**. U vraagt aan de leerlingen wat **standaard** op Aruba is wat betreft de woonsituatie en wat **afwijkt** hiervan. Schrijf de antwoorden van de leerlingen op het papier en hang het goed zichtbaar op in de klas.

U stelt tot slot de volgende vragen:

- “Je mag een nieuwe fiets uitzoeken. De standaardkleuren zijn zwart, rood en groen. Kies je voor de standaardkleur of een kleur die daarvan **afwijkt**?
- Kies jij liever voor standaardkleding, die lijkt op wat iedereen draagt of kies je graag iets **afwijkends**?”

U bespreekt samen met de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 14 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

Stap 1

U bekijkt samen opdracht 1.1 op bladzijde 59 van het Taalleesboek. Geef de leerlingen een paar minuten de tijd om deze opdracht te maken in hun Taalschrift en bespreek vervolgens de verschillende antwoorden. U let er hierbij vooral op of de leerlingen ook argumenten hebben opgeschreven.

Stap 2

U behandelt opdracht 1.2 op bladzijde 60 van het Taalleesboek aan de hand van Schrijfwijzer 1. U bekijkt deze samen met de leerlingen en leest daarbij alle zeven punten bij 5.6. U zegt dat ze vandaag gaan werken met punt 2 (het onderwerp), punt 4 (het noemen van feiten), 5 (het geven van een mening) en 6 (het noemen van argumenten).

Op het bord schrijft u het volgende in onderstaand schema:

Onderwerp: gewoonten bij mij thuis

feit

Je mag niet van tafel.

mening

Ik vind dat prima.

argument

Want...

Daarna bedenkt u zelf een voorbeeld, zoals: Dennis boert aan tafel. Je mag niet boeren aan tafel, want ...

U laat de leerlingen andere voorbeelden bedenken rond gebruiken en gewoonten thuis.

U verduidelijkt:

“Een feit kun je controleren, je kunt het zien, of horen, of ruiken of voelen. Je kunt informeren of het waar is. Een mening is wat iemand van iets vindt. Een argument is waarom een persoon iets vindt. Je kunt een argument vaak beginnen met want of omdat.”

U vult het schema aan met het volgende voorbeeld:

Mijn oom en tante wonen aan zee. (feit)

Bij mijn oom en tante is logeren leuk, (mening)

want ik speel graag in het zand. (argument)

U laat de leerlingen bij de onderstaande meningen en feiten argumenten bedenken bij elk voorbeeld.

Bijvoorbeeld:

Ik logeer daar niet zo graag, (mening)

want je moet altijd zo netjes praten. (argument)

Ik vind mijn oom leuk, (mening)

want hij kan spannende verhalen vertellen. (argument)

Hij moet om acht uur naar huis, (feit)

want hij moet morgen vroeg opstaan. (argument)

Stap 3

Vervolgens zegt u dat mensen over allerlei dingen een verschillende mening kunnen hebben. Dat mag. Een andere mening moet je respecteren. Maar als je een mening over iets hebt, moet je wel kunnen zeggen waarom je die mening hebt.

U kunt nog de volgende voorbeelden geven. Laat de leerlingen hun mening met argumenten bij de gegeven feiten bedenken. Bijvoorbeeld feit: Bij mij thuis drinken wij geen frisdrank. Mening: Dat vind ik goed. Argument: Want frisdrank bevat veel suiker. De feiten zijn als volgt:

- Bij mij thuis moet ik met mes en vork eten.
- Bij mij thuis moeten de kinderen helpen bij de afwas.
- Bij mij thuis moet ik om acht uur naar bed.

Behandel opdracht 2 en 3 op bladzijde 60 van het Taalleesboek samen. Breng de leerlingen op ideeën.

De leerlingen maken vervolgens deze opdrachten in hun taalschrift. Zowel van het Taalleesboek als van het Werkboek.

Afsluiting**7**

U vertelt dat mensen in China met stokjes eten (feit). Vraag aan de leerlingen hun mening en laat ze ook argumenten geven waarom ze dat vinden.

Vervolgens laat u het filmpje ‘Waarom eten chinezen met stokjes?’ zien. Ga na of er leerlingen zijn die na het zien van dit filmpje een andere mening hebben dan daarvoor.

Antwoorden

Taallesboek 3, blz. 59 en 60

1.1

eigen mening met argumenten

1.2

eigen mening met argumenten

2

eigen mening met argumenten

3

eigen tekst met mening en argumenten

Werkboek 7, blz. 14

1

1 *Silvio, Willy en Shurayma*

2 *Gabriël, omdat hij een huis heeft getekend met alle gekke dingen erop en eraan en zo ziet een standaard huis er niet uit. (Hierop moet het antwoord lijken.)*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van de persoonsvorm en leren dat een /t/ klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een *t* geschreven wordt, maar niet bij had, deed en stond.
- De leerlingen oefenen het herleiden van werkwoordsvormen tot het hele werkwoord en omgekeerd.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 15
-

Voorbereiding

- U zet de beamer/laptop klaar met het YouTube filmpje ‘Uitlegfilmpje van Basis Werkwoordspelling’
  - link: <https://youtu.be/ezgnngm7xdI>
  - google: muiswerk werkwoordspelling
- U schrijft de volgende woorden onder elkaar op het bord:

loopt
brachten
straffen
gooi
schreven
speelde
hoort
huilt
kijkt
belde

Start**5**

U begint de les met een kort filmpje over werkwoordspelling. Het vertelt kort wat werkwoorden zijn en dat er verschillende vormen zijn. Na het filmpje vraagt u aan de leerlingen of zij nog een aantal werkwoorden kunnen bedenken. Deze schrijft u op het bord.

Kern – Instructie 1**20****Stap 1**

U laat de rij woorden zien die u eerder op het bord opgeschreven heeft. U vraagt een leerling om een zin te maken met het eerste woord. Vervolgens vraagt u een andere leerling of de zin in de verleden tijd of tegenwoordige tijd staat en ook of het enkelvoud of meervoud is (onderwerp+persoonsvorm).

U vraagt:

“Weet je nog aan welk woord je kunt zien of het tegenwoordige tijd, verleden tijd, enkelvoud of meervoud is?” (de persoonsvorm)

U laat bij elk woord uit de rij op het bord een zin bedenken en u vraagt of het woord verleden tijd, tegenwoordige tijd, enkelvoud of meervoud is. U schrijft de zin achter het woord op het bord.

Na het laatste woord vraagt u wie nog weet hoe je de persoonsvorm vindt (vraagzin maken, de tijd veranderen of van meervoud enkelvoud maken of andersom).

Stap 2

U dicteert nu een aantal zinnen. Na het voorlezen van een zin, laat u een leerling de persoonsvorm noemen. Daarna schrijven alle leerlingen de persoonsvorm op bij opdracht 1 op bladzijde 14 van het Werkblad.

De zinnen zijn:

- 1 Het **regent** al de hele dag.
- 2 Kevin **verveelt** zich.
- 3 Hij **draait** maar wat om zijn moeder heen.
- 4 Dan **tuurt** hij weer naar buiten.
- 5 Beneden **ziet** hij Anna.
- 6 Ze **draagt** een regenjas.
- 7 Kevin **opent** de deur naar het balkon.
- 8 Hij **schreeuwt** heel hard: "Anna!"
- 9 Dan **stormt** hij de deur uit en de trap af.
- 10 Op de trap **botst** hij bijna tegen een dikke man op.

Vervolgens schrijft u de persoonsvormen op het bord. De leerlingen kijken hun werk na en corrigeren waar nodig.

1 regent	4 tuurt	7 opent	10 botst
2 verveelt	5 ziet	8 schreeuwt	
3 draait	6 draagt	9 stormt	

U wijst erop dat in bovenstaande zinnen alle persoonsvormen op een *t* eindigen. U vraagt:

"Hoor je ook een /t/-klank aan het einde?" (ja)

U zegt:

"Onthoud: als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een *t*, behalve bij *had*, *deed* en *stond*. Onthoud ook: bij persoonsvormen mag je de verlengingsregel niet toepassen! Als je dat doet, dan zou je *stormt* schrijven als *stormd* (want: het stormde) en dat gaat tegen de geleerde regel in."

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U schrijft de volgende werkwoordsvormen op het bord:

hoor, hoorde, horen, gehoord, hoort, hoorden

U zegt dat het allemaal vormen van hetzelfde werkwoord zijn: namelijk het hele werkwoord, **horen**.

U schrijft op het bord 'Ik kan ....' en u legt uit:

“Als ik wil weten wat het hele werkwoord is, maak ik een zin die begint met 'Ik (of het) kan....' Het woord dat ik op de puntjes kan invullen is het hele werkwoord. Hier is dat het werkwoord *horen*.”

Vervolgens schrijven de leerlingen in tweetallen het hele werkwoord bij de persoonsvormen van opdracht 1 op bladzijde 15 van het Werkboek.

Afsluiting

5

U zet de rij woorden (kerninstructie 1, stap 1) die op het bord staan in de tegenwoordige tijd enkelvoud en u laat zien dat deze persoonsvormen op een *t* eindigen. (loopt, brengt, straft, gooit, schrijft, speelt, hoort, huilt, kijkt, belt)
De persoonsvorm meervoud en het hele werkwoord eindigen op -en.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 15

1

1 *regent-regenen*

2 *verveelt-vervelen*

3 *draait-draaien*

4 *tuurt-turen*

5 *ziet-zien*

6 *draagt-dragen*

7 *opent-openen*

8 *schreeuwt-schreeuwen*

9 *stormt-stormen*

10 *botst-botsen*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **de inrichting, de stijl, het meubilair, ouderwets, modern en chic.**
- De leerlingen herkennen en onderscheiden feiten, meningen en argumenten in een tekst.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 3, Woordcluster 3 (Th. 11, gr. 8)
- Woordspoor 2

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 63 en 64
- Werkboek 7, bladzijde 16 t/m 19

Vorbereiding

- U zorg voor enkele folders van woon- en interieurwinkels.
- U schrijft de zinnen die worden genoemd bij de instructie op het bord:
“Ik wil alles netjes hebben in mijn huis”, zegt moeder.
Bij ons thuis is het heel netjes.
“Rommel maakt alles zo ongezellig!” zegt mijn moeder.

Betekenis van de woorden

de inrichting:	De inrichting van een huis bestaat uit: de spullen die je in je huis hebt staan (zoals meubelen, lampen, schilderijen, gordijnen) en hoe je die spullen hebt neergezet of opgehangen.
de stijl:	De stijl is de manier waarop een huis is ingericht. Je kunt je huis in een moderne stijl inrichten of juist ouderwets.
het meubilair:	Het meubilair is een verzamelnaam voor alle meubels in een huis, zoals een bank, stoel, tafel, kast et cetera.
ouderwets:	Ouderwetse dingen zijn dingen van vroeger. Ze worden nu bijna niet meer gebruikt. Ouderwetse kleren zijn nu niet meer in de mode. Het tegenovergestelde is modern.
modern:	Moderne dingen zijn dingen van deze tijd. Ze worden nu gebruikt. Ze zijn in de mode. Het tegenovergestelde van modern is ouderwets.
chic:	Chic betekent deftig en duur.
antiek:	Antiek, dat zijn bijvoorbeeld meubels of schilderijen die meer dan honderd jaar oud zijn. Antiek is vaak veel geld waard.

Start**3**

U neust in de folders en praat daarbij hardop:

“Zo, ik ga de hele **inrichting** van mijn woonkamer omgooien. Nieuwe meubels, nieuwe kleuren, alles. Eens kijken wat er allemaal te koop is.”

U bladert wat en wordt moedeloos van de talloze mogelijkheden:

“Oh, zo veel verschillende **stijlen**. Wat moet ik nu kiezen?”

Kern – Instructie 1	17
----------------------------	-----------

U vertelt:

“Als je bij mensen thuis komt, vind je overal een andere **inrichting**. **De inrichting** is de manier waarop alles in huis is neergezet, opgehangen of mooi gemaakt. Een **inrichting** bestaat uit meubels, lampen, maar ook het behang, schilderijen of de kleuren op de muur. **De stijl** van **de inrichting** kan heel verschillend zijn. **De stijl** zegt iets over hoe het eruit ziet. **De stijl** kan **modern** zijn. Dan is het iets wat nu in de mode is. **De stijl** kan ook **ouderwets** zijn. Dan is het niet van deze tijd, maar van vroeger. We noemen dat ook wel **antiek**. **Antieke** meubels zijn bijvoorbeeld meubels die meer dan honderd jaar oud zijn. **Antiek** is vaak veel geld waard. **De stijl** kan ook **chic** zijn. Dan is het deftig en duur. Het woord **meubilair** hoor je ook vaak als mensen praten over **de inrichting** van hun huis. Het **meubilair** is een ander woord voor alle meubels samen.”

Laat de leerlingen vertellen over **de inrichting** van hun huis of over **de inrichting** die ze wel eens gezien hebben. Vraag aan de leerlingen welke tv-programma's ze gezien hebben over de inrichting van huizen.

Bekijk samen het Woordweb en vul het zo mogelijk aan.

De leerlingen maken opdracht 1.1 t/m 2.4 op bladzijde 17 t/m 19 van het Werkboek.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U leest de volgende drie zinnen die op het bord staan. U vraagt welke zin een feit weergeeft, welke zin een mening en welke zin een argument. U schrijft dat achter de betreffende zin.

“Ik wil alles netjes hebben in mijn huis”, zegt moeder. (mening, dat vindt moeder)

Bij ons thuis is het heel netjes. (feit, je kunt controleren of dat zo is)

“Rommel maakt alles zo ongezellig!” zegt mijn moeder. (argument, moeder legt uit waarom ze alles netjes wil houden)

U maakt samen met de leerlingen opdracht 2.1 op bladzijde 63 van het Taalleesboek. De leerlingen maken vervolgens zelfstandig of in tweetallen opdracht 2.2, 2.3 en 3 op bladzijde 64 in hun Taalschrift.

U bespreekt de antwoorden gezamenlijk.

Afsluiting	5
-------------------	----------

De leerlingen maken opdracht 2.5 en 2.6 op bladzijde 17 en 18 van hun Werkboek. Ze laten door middel van een tekening zien hoe hun kamer is ingericht.

Antwoorden

Taalleesboek 3, blz. 63 en 64

2.1

1 feit

3 feit

5 mening

2 feit

4 mening

6 feit

2.2

Ze kunnen er wel ziek van worden.

2.3

De mensen krijgen er niks van. Dat zijn ze zo gewend.

3

feit: 1, 2, 5

mening: 3, 4, 6

argument: 7

extra opdracht Taalleesboek 3, blz. 65

extra 4

eigen antwoorden

passende argumenten bij twee meningen

extra 5

eigen antwoorden

passende argumenten bij twee meningen

extraplus 6.1

eigen antwoorden

extraplus 6.2

eigen antwoorden

Werkboek 7, blz. 17 t/m 19**1***1 de inrichting**2 chic**3 het meubilair**4 antiek**5 modern**6 ouderwets***2.1***stijl 1: ouderwets**stijl 2: modern**stijl 3: chic***2.2***eigen tekst***2.3***persoonlijke motivatie, waarbij de inrichting, het meubilair en de stijl correct gebruikt moeten worden***2.4***eigen tekst***2.5***persoonlijk antwoord, waarbij de inrichting, het meubilair en de stijl correct gebruikt moeten worden***2.6***tekening*

Lesinhoud

- De leerlingen koppelen woorden met dezelfde betekenis (synoniemen).
- De leerlingen vereenvoudigen teksten door eenvoudiger/meer gebruikelijke synoniemen te kiezen.
- De leerlingen zien in dat synoniemen niet altijd precies hetzelfde betekenen.
- De leerlingen krijgen enig begrip voor verschillen in diverse sociale milieus en sociale situaties.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 66 t/m 71

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 70 en 71 opdracht 3 en 4

Start**5**

U speelt het spel 'Galge' met het woord chic. Als de leerlingen het woord geraden hebben, vraagt u naar de betekenis. U vertelt dat niet alleen spullen chic kunnen zijn, maar dat ook sommige woorden chiquer (deftiger) zijn dan andere woorden die ongeveer hetzelfde betekenen.

Kern – Instructie 1**35****Stap 1**

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1, op bladzijde 66 van het Taalleesboek. U gaat bij het bespreken van de antwoorden nader in op de betekenisverschillen van de synoniemen. U vraagt aan de leerlingen:

- Is er verschil tussen een dessert en een toetje? (Een dessert is een chiquer woord dan een toetje.)
- Betekenen diner en avondeten precies hetzelfde? (Diner klinkt chiquer en je denkt aan uitgebreid eten in een restaurant met soep en een toetje.)
- Wanneer gebruik je serveren en (be) dienen? ('serveren' in een restaurant en 'op tafel zetten' thuis.)

Stap 2

Hierna schrijft u de volgende woorden op het bord en vraagt de leerlingen om met elk woord een zin te bedenken. Het zijn allemaal woorden die 'oud' betekenen.

oud – ouderwets – versleten – antiek

Mogelijke voorbeelden zijn:

- De opa en oma van Gina zijn nog niet zo oud.
- Zulke ouderwetse kleren wil ik niet aan.
- Die schoenen zijn totaal versleten.
- Mijn tante heeft haar huis vol antieke meubelen.

U laat de leerlingen de woorden verwisselen met synoniemen en u schrijft de zinnen op het bord. Vraag aan de leerlingen wat hun opvalt. U geeft als voorbeeld: De opa en oma van Gina zijn niet zo antiek. Antiek past niet in de zin.

Stap 3

Ten slotte gaat u nader in op taalkenmerken. U kunt dit onderwerp inleiden door het onderstaande verhaal voor te lezen.

Astrid speelt vaak met kinderen uit haar buurt. Soms is ze bij de burens die aan de ene kant wonen en soms is ze bij de burens die aan de andere kant wonen. Als Astrid en haar vriendinnen te veel lawaai maken, roept de ene buurman: "Willen jullie nu naar buiten gaan en daar verder lawaai maken?!" En de andere buurman roept dan zoiets als: "Wat een klereherrie. Oprotten allemaal!"

U zegt nu:

"Ze zijn allebei aardig, maar de ene buurman praat heel anders dan de andere. Hebben jullie wel eens gemerkt dat sommige mensen meestal heel nette woorden gebruiken of soms zelfs een beetje deftig praten en dat andere mensen altijd heel gewoon praten? En is het jullie opgevallen dat er ook mensen zijn die vaak ruwe woorden gebruiken? Kunnen jullie daar voorbeelden van geven? Hoe zou dat verschil in taalgebruik kunnen komen?"

De leerlingen kunnen hierbij allerlei verklaringen aanvoeren. U legt uit dat in verschillende situaties ook vaak verschillend wordt gesproken. Bijvoorbeeld: op school, in de kerk, op straat of in de fabriek. Ook als mensen ruzie hebben, praten ze anders tegen elkaar dan als ze vriendelijk en beleefd tegen elkaar zijn.

Stap 4

U leest samen de tekst 'Op de drempel (1)' op bladzijde 67 en 68 van Het Taalleesboek. Vraag na het lezen van de eerste tekst of er woorden in staan die de leerlingen moeilijk vinden en licht deze toe. U leest vervolgens samen 'Op de drempel (2)' op bladzijde 69 van het Taalleesboek. Laat de leerlingen na het

lezen van tekst 2 in tweetallen de bijbehorende opdracht maken in het Taalschrift. Kijk de opdracht gezamenlijk na.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat één van de leerlingen een chic woord bedenken en hier het spel 'Galge' mee spelen. Als de leerlingen niks kunnen bedenken gebruikt u het woord 'meubilair' of 'tutoyeren'.

Antwoorden

Taalleesboek 3, bladzijde 66 t/m 71

1

- 1 *lunchen – tussen de middag brood eten*
- 2 *dineren – 's avonds warm eten*
- 3 *het dessert – het toetje*
- 4 *serveren – op tafel zetten*

2

- 1 *het slaapvertrek – de slaapkamer*
- 2 *vleeswaren – ham, worst*
- 3 *de vaat – de afwas*
- 4 *serviesgoed – kopjes en schoteltjes*
- 5 *de garderobe – de kapstok*
- 6 *mokken – bekers*
- 7 *borrelt – kookt*
- 8 *de bolletjes – de kadetjes*
- 9 *de broodjes – de kadetjes*
- 10 *het voedsel – het eten en drinken*
- 11 *ander broodbeleg – kaas, jam*
- 12 *overnacht – gelogeed*
- 13 *smikkelen – smullen*

extra opdracht Taalleesboek3, bladzijde 70 en 71

extra 3

- 1 *borrelen – sterke drank drinken*
- 2 *slobberen – veel eten*
- 3 *pimpelen – veel sterke drank drinken*
- 4 *slurpen – hoorbaar drinken*

extra 4

1 <i>verorberen – opeten</i>	5 <i>snoepen – zoetigheid eten</i>
2 <i>bunkeren – veel eten</i>	6 <i>smullen – heel erg lekker eten</i>
3 <i>vreten – op een onsmakelijke manier eten</i>	7 <i>schaften – eten in de pauze door werklu</i>
4 <i>smikkelen – lekker eten</i>	8 <i>schrokken – haastig eten</i>

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met het woord **traditioneel**.
- De leerlingen verwerken feiten, meningen en argumenten in een brief.
- De leerlingen hanteren schrijfwijzer 1 met betrekking tot meningsteksten en brieven.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 3 (Th. 1, gr. 8)

Individueel

- Schrijfwijzer 1
- Taalleesboek 3, bladzijde 72 en 73
- Taalschrift
- Werkboek 7, bladzijde 20 en 21

Vorbereiding

- U zorgt voor een groot vel papier en een zwarte stift.
- U zorgt ervoor dat iedere leerling in het bezit is van Schrijfwijzer 1.
- U legt kladblaadjes klaar.

Extra opdracht

- Taalleesboek 3 bladzijde 74, opdracht 3 en 4

Betekenis van het woord:

traditioneel: Traditioneel betekent: volgens de traditie. Als mensen al lang gewend zijn om iets op dezelfde manier te doen, dan noem je dat een traditie. Bijvoorbeeld: in onze familie is het een traditie om samen Sinterklaas te vieren. Een traditioneel feest wordt al heel lang op dezelfde manier gevierd. Dat is de gewoonte.

Start**5**

U vertelt het volgende feit:

“Op Aruba is het een traditie om met Kerstmis je huis van buiten te versieren met lichtjes.”

U vraagt enkele leerlingen hun mening te geven over dit feit, waarbij ze ook argumenten moeten geven.

Kern – Instructie 1**5**

U legt uit:

“Een **traditie** is als mensen al heel lang gewend zijn om hetzelfde te doen. Bijvoorbeeld in onze familie is het een **traditie** om samen Sinterklaas te vieren, maar het is bij ons ook een **traditie** dat het

eerstgeboren kind in het gezin naar de vader vernoemd wordt. Zo heten mijn opa, mijn vader en mijn broer alle drie Roger.”

U schrijft op een groot vel papier het woord **traditie** en u vraagt aan de leerlingen of er in hun familie ook **tradities** voorkomen. U schrijft deze **tradities** op het papier. U hangt het papier goed zichtbaar op in de klas.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 1 op bladzijde 21 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

Stap 1

U leest samen met de leerlingen de brief op bladzijde 72 van het Taalleesboek. Vervolgens pakt u Schrijfwijzer 1 erbij. U legt uit dat bij punt 5.3 beschreven staat hoe een brief eruit moet zien. U controleert samen of alle brieftlementen die hier beschreven staan, aanwezig zijn in deze brief.

Stap 2

U legt opdracht 1.1, op bladzijde 72 van het Taalleesboek uit en u maakt de opdracht samen met de leerlingen. Vervolgens maken de leerlingen in tweetallen opdracht 1.2 op bladzijde 73. Ze schrijven de opdracht in hun Taalschrift en hanteren hierbij punt 5.3 van Schrijfwijzer 1.

Stap 3

U bespreekt de gemaakte opdracht. U laat steeds enkele leerlingen hun brief voorlezen. Vervolgens bekijkt u samen punt 5.6 van Schrijfwijzer 1. U vertelt dat de brief ook een meningstekst is. U kiest een brief van één van de leerlingen uit en bespreekt met de leerlingen wat het feit, de mening en het argument is in deze brief.

Stap 4

U noemt nu het volgende feit en laat de leerlingen de meningen en argumenten verwoorden.

Feit (het is zo):

Joelia van 7 jaar moet met haar moeder de hele dag bananen plukken. Ze heeft geen tijd om naar school te gaan.

Mening (wat vind je ervan?):

.....

Argument (waarom vind je dat?):

.....

U vraagt aan de leerlingen of ze ook een feit kunnen noemen. U schrijft ze op het bord en laat de leerlingen er meningen en argumenten bij bedenken.

Extra opdracht

Taalleesboek 3 bladzijde 74, opdracht 3 en 4.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U laat de leerlingen werken in tweetallen. Ze schrijven allebei een gek feit op een kladblaadje. Ze ruilen de blaadjes en schrijven een mening met een argument onder het feit van de ander. Ruil daarna de blaadjes weer en lees wat de ander ervan vindt en waarom.

Antwoorden

Taalleesboek3, bladzijde 72 t/m 74

1.1

mening: Iris vindt dat niet leuk.

argument is: Je kunt niet in je eentje een heleboel spelletjes doen.

1.2

eigen brief

Het feit, de mening en het argument moeten met elkaar in verband staan. Denkt u ook aan de zinsbouw en de briefindeling.

extra opdracht Taalleesboek 3 bladzijde 74

extra 3

een zelfbedachte feit met mening een argumenten

extraplus 4

eigen teksten

Werkboek 7, bladzijde 21

1

de volksdans (linkss): traditioneel

breakdance (rechts): modern

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de begrippen: **verklaren**, **vermoeden** en **waarschijnlijk**.
- De leerlingen zoeken doelgericht informatie met behulp van de inhoudsopgave of het register van een naslagwerk.

Materiaal

Klassikaal

- Woordspoor 3

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 74 t/m 81
- Werkboek 7, bladzijde 22 t/m 24

Voorbereiding

- U zorgt voor een paar informatieve boeken met inhoudsopgave en register, een verhalend boek met doorlopend verhaal en een verhalend boek met korte verhalen en een inhoudsopgave.

Betekenis van de woorden

verklaren:	Iets verklaren betekent: uitleggen hoe het in elkaar zit. Of hoe het gebeurd is.
vermoeden:	Als je iets vermoedt, denk je dat het zo is. Bijvoorbeeld omdat je erover gehoord hebt. Maar je weet het niet zeker. Je vermoedt dat de juf vandaag jarig is, maar je weet het niet zeker.
waarschijnlijk:	Als iets waarschijnlijk is, is het misschien wel waar, maar je weet het niet zeker. Bijvoorbeeld: Jason komt waarschijnlijk op mijn verjaardag.

Start

U laat nog een keer de folder met meubels zien. U wijst een bankstel aan en vertelt dat u dat **waarschijnlijk** gaat kopen. Bespreek of het bankstel modern, ouderwets, antiek of chic is. Daarna schrijft u het woord groot op het bord:

waarschijnlijk

U vraagt aan de leerlingen of zij weten wat u met dit woord bedoelt. Gaat u het bankstel kopen of twijfelt u nog een beetje?

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“Als het onweert zijn veel mensen bang, omdat de donder soms heel hard klinkt en omdat lichtflitsen er buiten eng uitziet. Vroeger waren de mensen bang, omdat ze niet wisten waar het onweer vandaan kwam. Ze konden het niet **verklaren** en **vermoeden** dat de wolken tegen elkaar botsten of ze dachten dat de goden kwaad waren en elkaar met lichtflitsen aanvielen.

Waarschijnlijk weten jullie wel dat dat niet waar is, maar waarschijnlijk weten jullie niet precies waarom het onweert. Ik kan het jullie wel uitleggen, maar ik weet niet zeker of jullie het begrijpen.

De weerman van het journaal geeft ook wel eens een verklaring voor het onweer. Je kunt ook een droom **verklaren**, je legt dan uit wat droom betekent. Je kunt ook woorden **verklaren**, dan leg je uit wat de betekenis is van dat woord.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- U vertelt een droom en legt uit hoe die droom in elkaar zit. Vervolgens vraagt u aan de leerlingen de droom te **verklaren**. Als ze de droom niet kunnen **verklaren**, kunt u vragen of ze wel een **vermoeden** hebben van wat de droom betekent.
- U vertelt een raadsel en laat de leerlingen het raadsel **verklaren**.
Bijvoorbeeld: Welke letter van het alfabet kun je drinken? (de letter t) of Hoeveel zand zit er in een kuil van 6 meter lang, 3 meter diep en 2 meter breed? (Niets, in een uitgegraven kuil zit geen zand).
Vervolgens kunt u de leerlingen vragen om zelf een raadsel te vertellen.
U laat de klas het raadsel verklaren.

U maakt gezamenlijk de opdrachten 1 t/m 3 van het Werkboek op bladzijde 23 en 24.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U vertelt dat u vandaag aan de slag gaat met de inhoudsopgave en het register van boeken. U leest samen de tekst bij opdracht 1 op bladzijde 74 en 75 van het Taalleesboek. Hier wordt uitgelegd wat een inhoudsopgave is. U bespreekt de bijbehorende vragen met de leerlingen. Vervolgens laat u verschillende leerlingen naar de inhoudsopgave zoeken in de door u meegebrachte boeken.

Stap 2

U leest samen de tekst bij opdracht 2 op bladzijde 76 en 77 van het Taalleesboek. Hier wordt uitgelegd wat een register is. U bespreekt de bijbehorende vragen met de leerlingen. Vervolgens laat u verschillende leerlingen naar het register zoeken in de door u meegebrachte boeken.

De leerlingen maken in tweetallen opdracht 3 t/m 5.3 op bladzijde 78 t/m 81 van het Taalleesboek in hun Taalschrift. Vervolgens bespreekt u klassikaal de opdrachten.

Afsluiting**5**

U neemt de inhoudsopgave en het register van het boek 'de wereld volgens Moslims' op bladzijde 75, 76 en 77 er nog eens bij. Laat de leerlingen een vraag bedenken bij deze inhoudsopgave of dit register en laat deze vraag aan de rest van de klas stellen.

Didactische tip

De volgende woorden hebben wellicht extra instructie nodig:

moslims:	Moslims zijn mensen die geloven in Allah.
de moskee:	Een moskee is een kerk voor moslims.
de minaret:	Een minaret is een smal torentje van een moskee.
de imam:	De imam is de leider van de moskee.
de bedevaart:	Iemand die een bedevaart maakt, gaat op reis naar een heilige plaats. Daar gaat hij naartoe om te bidden.

AntwoordenTaalleesboek 3, blz. 74 t/m 81**1**

1 bladzijden 24 en 25

2 bladzijde 38

3 bijvoorbeeld: Wat Moslims overdag doen.

2

1 bijvoorbeeld: Kameroen, Bangladesh, Marokko, Kameroen

2 bijvoorbeeld: koran, Mohammed, Mekka

3 bladzijde 6, 18, en 39

4 bladzijde 28 en 29

3

1 bladzijde 22 en 23

2 bladzijde 20 en 21

3 bladzijde 12

4

1 waar

2 niet waar

3 waar

4 waar

5.1

eigen woorden met de betekenis erachter

5.2

koken en tent

5.3

bijvoorbeeld: Australië en de Verenigde staten, Filipijnen, VS

Werkboek 7, blz. 23 en 24**1**

1 eigen mening

2

plaatje 3 = de wolken die tegen elkaar aanbotsen met bliksem

3

- 1 De vermoedelijke daders hebben het waarschijnlijk niet gedaan, omdat de aanwijzingen niet bij de daders passen, er staat een vrouw op de video en dit zijn twee mannen.*
- 2 De vermoedelijke daders hebben het waarschijnlijk niet gedaan, omdat de aanwijzingen niet bij de daders passen, de man heeft hier een zwart geweer vast en op de video staat een zilverkleurig geweer.*
- 3 De vermoedelijke daders hebben het waarschijnlijk wel gedaan, omdat alle aanwijzingen bij deze daders passen, de man heeft hier een wit geweer vast en de vrouw een paraplu.*

Lesinhoud

- De leerlingen schrijven de persoonsvorm en leren dat een /t/ klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een *t* geschreven wordt, maar niet bij *had*, *deed* en *stond*.
- De leerlingen schrijven meerlettergrepige woorden met een open of gesloten lettergreep.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 25 t/m 28

Start**5**

U begint de les met het voorlezen van het verhaaltje 'De drie luitaards'.

De drie luitaards

In het dorp Dromenrust waren drie luitaards.

Ze waren in het hele land bekend.

Ook de koning en de koningin hadden van hen gehoord.

Ze wilden die mannen wel eens zien.

Een koets met snelle paarden bracht de koning en de koningin naar het dorp.

De drie mannen lagen in een weiland te slapen.

Ze lagen er alsof ze altijd zo hadden gelegen.

De koning kuchte. Ze leken het niet te horen.

"Ik ben gekomen", sprak de koning, "om te zien wie de grootste luitaard is. Voor hem heb ik tien goudstukken."

De eerste luitaard stak de hand op.

"Ik ben de luiste", zei hij.

De tweede luitaard bewoog even zijn hoofd.

"Nietes", zei hij, "dat ben ik."

De derde bleef doodstil liggen.

Iedereen dacht dat hij de koning niet had gehoord.

Maar de koning wist beter. De derde luitaard had gewonnen.

U praat even na over het verhaaltje. U vraagt waarom die mannen 'luitaards' werden genoemd. (omdat ze heel erg lui zijn) U vraagt de klas of ze het woord luitaard nog ergens anders van kennen. (Het is ook een dier dat bijna zijn hele leven ondersteboven hangend aan een tak doorbrengt.)

Kern – Instructie

20

U zegt:

“Dan gaan we nu terug naar het verhaaltje. Jullie nemen bladzijde 25 van het Werkboek voor je. Daar zie je het verhaaltje dat ik zojuist heb voorgelezen, in zeventien zinnen staan. In bijna alle zinnen staat een vetgedrukt woord op twee manieren geschreven. Het is de bedoeling dat jullie het goed geschreven woord onderstrepen. Maar voordat we dat gaan doen, schrijf ik nog even de regels op die bij die woorden horen. Kunnen jullie me daarbij helpen? Hoe zat het ook al weer?”

U begint de eerste woorden van de regel op te schrijven:

Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank,

U vraagt de leerlingen de zin af te maken. (dan schrijf je hem met één klinker)
U geeft een voorbeeld: je hoort /slaa/pun/, maar je schrijft *slapen*.

U doet hetzelfde met de regel:

Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank,

(dan schrijf je een dubbele medeklinker). Ook hier geeft u een voorbeeld, *kippen*: na de korte klank /ki/, volgen twee *p*'s.

U zegt:

“Nu we ons geheugen weer hebben opgefrist, maken we opdracht 1 op bladzijde 25 van het Werkboek. Ik lees de zinnen één voor één voor en jullie onderstrepen het goed geschreven woord.”

U kijkt de oefening gezamenlijk na en laat via beurten bij ieder antwoord de bijbehorende regel verwoorden.

Kern – Instructie, stap 2

15

U wijst de leerlingen op de laatste zin van het verhaaltje: *De derde luitaard had gewonnen*. U vraagt of iemand weet in welke tijd deze zin staat. (de verleden tijd) Vervolgens vraagt u een leerling om de zin in de tegenwoordige tijd te zetten. (De derde luitaard heeft gewonnen.)

U schrijft de zinnen nog eens onder elkaar op het bord:

De derde luitaard had gewonnen.

De derde luitaard heeft gewonnen.

U zegt:

“We zien dat er één woord veranderd is. Hoe heet dat woord ook al weer?” (de persoonsvorm)

“We hebben geleerd dat de persoonsvorm verandert wanneer de tijd verandert én wanneer enkelvoud meervoud wordt of andersom. We hebben ook een nieuwe regel geleerd over hoe je de persoonsvorm schrijft. Weet iemand nog wat die regel is?” (Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een t, behalve bij *had*, *deed* en *stond*.)

U schrijft de regel op het bord:

Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ hoort, dan schrijf je een t, behalve bij *had*, *deed* en *stond*.

U herinnert de leerlingen eraan dat de verlengingsregel niet geldt voor de persoonsvorm en schrijft dit ook op het bord:

Bij persoonsvormen mag je de verlengingsregel niet toepassen.

De leerlingen nemen nu bladzijde 25 en 26 van het Werkboek voor zich en maken oefening 2 t/m 4 zelfstandig nadat u de eerste zinnen hebt besproken. De leerlingen die snel klaar zijn, kunnen doorgaan met oefening 5 en 6 op bladzijde 27 van het Werkboek. U bespreekt klassikaal de gemaakte opdrachten.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U sluit de les af met een terugblik op de les. U laat de regels nog eens verwoorden door een aantal leerlingen en u eindigt met opdracht 7 op bladzijde 28 van het Werkboek. Deze mogen ze in groepjes maken. De groep die het eerst de rebus heeft opgelost, mag het antwoord op het bord schrijven. U kijkt of ze het antwoord goed hebben en laat het dan op het bord schrijven. U kijkt de rebus gezamenlijk na en de leerlingen verbeteren het antwoord als dat nodig is.

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 25 t/m 28

1

1 waren	4 mannen	7 lagen	10 goudstukken
2 waren	5 snelle	8 leken	15 liggen
3 hadden	6 lagen	9 gekomen	17 gewonnen

2

1 liepen	2 duwden	3 lag	4 zat
----------	----------	-------	-------

5 keek
6 gingen

3

1 loopt	4 komt	7 kent	10 heeft
2 schopt	5 luistert	8 kruipt	
3 hoort	6 lacht	9 ziet	

4

*Bij alle persoonsvormen hoor je een /t/-klank aan het eind. Dan schrijf je ook een t.
(behalve bij had, deed en stond)*

5

1 doet	4 horen	7 zegt	10 zoekt
2 kijkt	5 kijken	8 horen	
3 duurt	6 komt	9 is	

6

1 deed	4 hoorden	7 zei	10 zocht
2 keek	5 keken	8 hoorden	
3 duurde	6 kwam	9 was	

7

Er staat: Er wonen zeven mollen onder de molen.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de taakverdeling**, **het rolpatroon** en **afwijkend**.
- De leerlingen gebruiken de juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 5 (Th. 1, gr. 8)

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 29 t/m 35

Vorbereiding

- U legt voor iedere leerling een kladblaadje klaar.
- U schrijft de volgende zinnen op het bord:
  - 1 Zij hebben ...woonkamer geverfd.**
  - 2 ... inrichting is modern.**
  - 3 ... zijn erg blij met de nieuwe kamer.**
  - 4 De burens zijn nieuwsgierig. Wij nodigen ... uit.**

Betekenis van de woorden:

- de taakverdeling:** Een taakverdeling geeft aan wie welk werk moet doen. Als je met een groepje leerlingen een opdracht moet uitvoeren, kun je een taakverdeling maken.
- het rolpatroon:** Een rolpatroon is een vaste verdeling van taken. Bijvoorbeeld: Een traditioneel rollenpatroon is: moeder zorgt voor de kinderen en vader werkt buitenshuis.
- afwijkend:** Iets is afwijkend als het ene ding anders is dan het andere. Bijvoorbeeld: Aline heeft blauwe kleren aan. Alleen de kleur van haar schoenen is afwijkend, die hebben een andere kleur. Iedereen was het met hem eens, alleen Tom had een afwijkende mening.

Start**5**

U begint:

“Weet je over welk woord ik soms nadenk? Over het woord huisvrouw. Dat is een heel gewoon woord en iedereen weet wat dat betekent. Een huisvrouw werkt in het huis en zorgt voor de kinderen. Maar weet je, ik heb ontdekt dat in het woordenboek ook het woord huisman staat: een man die thuis werkt en voor de kinderen zorgt. In Nederland is dat inmiddels heel gewoon.”

U maakt samen met de leerlingen op het bord een woordspaan van alle huishoudelijke taken.

Kern – Instructie 1**10**

U vervolgt:

“In de tijd van mijn opa en oma was het heel normaal dat de vrouwen het meest thuis waren en dat de mannen het meest buitenshuis werkten. Dat was het traditionele **rolpatroon**. Een **rolpatroon** is een vaste verdeling van rollen, zoals men die al jaren en jaren, thuis en in de samenleving gewend is. Bij dat **rolpatroon** tussen mannen en vrouwen hoorde vroeger ook een vaste verdeling van taken. **De taakverdeling** tussen mannen en vrouwen was bijvoorbeeld: De vrouw deed de boodschappen en kookte het eten, de man werkte op zaterdag in de tuin en zette de vuilnisbak buiten. **De taakverdeling** is de verdeling van taken. De taak is het werk dat jij moet doen. De mannen en de vrouwen hadden in die tijd **het rolpatroon** en **de taakverdeling** niet afgesproken, het ging nu eenmaal jaren en jaren zo. Tegenwoordig werken mannen en vrouwen beide buitenshuis. Vroeger werd dit nog als **afwijkend** gezien: een vrouw hoorde niet buitenshuis te werken.”

U toont Woordweb 5 en bespreekt de nieuwe woorden. U praat met de leerlingen over hun **taakverdeling** thuis. Gebruik hier bij de woordspin die u samen met de leerlingen in de start gemaakt hebt. Zijn daar de oude **rolpatronen** nog zichtbaar?

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1 en 2 op bladzijde 30 en 31 van het Werkboek.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2**25****Stap 1**

U laat de leerlingen alle persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden die ze kennen in twee rijtjes voor zichzelf op een kladblaadje schrijven.

Stap 2

U inventariseert alle voornaamwoorden en schrijft ze op het bord:

persoonlijk voornaamwoord

ik – mij – me

jij – je – jou

hij – hem

zij – ze – haar

bezittelijk voornaamwoord

mijn

jouw

zijn

haar

wij – ons

jullie

zij – ze – hen – hun

ons/onze

jullie

hun

U vraagt de leerlingen om goed naar de rijtjes te kijken en wat ze opvalt. (jullie wordt gebruikt als persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord, jou en jouw klinkt hetzelfde, haar wordt gebruikt als persoonlijk en bezittelijk voornaamwoord, hun kan een persoonlijk of een bezittelijk voornaamwoord zijn.)

Opmerking

Het persoonlijk voornaamwoord *hen* wordt in geschreven taal gebruikt als lijdend voorwerp en na voorzetsels, *hun* als meewerkend voorwerp..

Voorbeelden:

Ik heb *hen* gisteren nog gezien.

Heb je het aan *hen* gegeven?

Heb je het *hun* gegeven?

In de voorbeeldzinnen wordt een strikte norm gehanteerd. Meestal worden *hen* en *hun* echter zonder onderscheid gebruikt en beide vormen worden als goed beschouwd. In gesproken taal komt *hun* vaker voor dan *hen*.

Stap 2

U brengt het verschil tussen *hen* en *hun* nog eens onder de aandacht door een aantal zinnen op het bord te schrijven. De leerlingen moeten per zin, *hen*, **hun** of *ze* invullen.

1 Zij hebben ...woonkamer geverfd.	(hun)
2 De moderne inrichting is van	(hen)
3 ... zijn erg blij met de nieuwe kamer.	(Ze)
4 De burens zijn nieuwsgierig. Wij nodigen ... uit.	(hen)

U herhaalt wat u in Taalbeschouwing 1 gezegd hebt: *Hun* is een bezittelijk voornaamwoord en wordt altijd voor een zelfstandig naamwoord gebruikt, *hen* niet. *Hen* wordt altijd geschreven als er een woordje als 'van', 'met', 'naast', 'naar', 'tegen', et cetera voor staat. *Ze* wordt gebruikt als onderwerp, *hun* nooit.

Stap 3

U licht de opdrachten 3 t/m 6 op bladzijde 32 t/m 35 van het Werkboek, kort toe. U herhaalt bijvoorbeeld bij opdracht 4 wanneer je 'dit' en wanneer je 'dat' gebruikt. ('dit' als het verwijst naar iets dichtbij, 'dat' als het

verwijst naar iets verder op) U bepaalt welke leerlingen zelfstandig deze opdrachten kunnen maken en welke leerlingen dit samen met u gaan doen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt verschillende leerlingen om hun slaapkamer te beschrijven naar aanleiding van de tekening die ze bij opdracht 4, les 6 gemaakt hebben. Let op dat ze de juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden gebruiken.

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 29 t/m 35

1

- *Als de klas rustig is, moet Joost altijd nog wat zeggen.*
- *Iedereen was het met elkaar eens, alleen Yussuf had natuurlijk weer een andere mening.*
- *Sanne droeg rode kleren. Alleen haar sokken waren oranje.*
- *Bij de bruiloft droeg iedereen mooie kleren. Alleen Nelleke droeg een versleten spijkerbroek.*

2

groepje 2

groepje 1

3

- 1 *Hun hond heet Tarzan.*
- 2 *Die poes van hen poept overal.*
- 3 *hun poes ook*
- 4 *In hun tuin stinkt het altijd naar poep.*
- 5 *De burens klagen over hen.*
- 6 *"Ze moeten hun troep eens opruimen", zeggen ze.*
- 7 *Laat hen toch met rust, denk ik dan.*

Opmerking: in de antwoorden is een strikte norm toegepast. In zin 2, 5 en 7 wordt (zeker in 'spreektaal') 'hun' ook geaccepteerd.

4.1

1 <i>b Is dit broodje van mij?</i>	<i>d Is het mijn broodje?</i>
2 <i>a Is die tas van haar?</i>	<i>d Is het haar tas?</i>
3 <i>b Is dit bestek van jullie?</i>	<i>c Is dit jullie bestek?</i>

4.2

1 <i>b Is het ontbijt voor ons?</i>	<i>c Is dat ons ontbijt?</i>
2 <i>a Is deze slaapkamer van hen?</i>	<i>d Is dit hun slaapkamer?</i>

5

- 1 *Ik geef mijn boek aan Anja, want zij/ze is ziek.*
- 2 *De dokter vermoedt dat zij/ze waterpokken heeft.*
- 3 *Haar moeder gelooft haar/hem niet, want zij/ze heeft bijna geen vlekjes.*
- 4 *Ik ga op bezoek. Anja doet zelf open.*

- 5 *“He, lig jij/ je niet in bed?”, vraag ik.*
- 6 *“Nee, mijn bed is veel te warm!”, zegt zij/ze.*
- 7 *Wij/we lopen de huiskamer in.*
- 8 *“Willen jullie limonade?”, vraagt haar moeder aan ons.*
- 9 *Wij/we zeggen tegelijk: “Ja, graag.”*
- 10 *“Mogen wij/we dan ook onze zelfgebakken koekjes erbij?”, vraagt Anja aan moeder.*
- 11 *“Vooruit dan maar, antwoordt zij/ze.*

6

eigen zinnen

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de bejaarde**, **de aanleunwoning**, **het verzorgingshuis** en **het verpleeghuis**.
- De leerlingen werken een samenvatting tot een volledige tekst uit.

Materiaal

Klassikaal

- Woordcluster 5

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 82 en 83
- Werkboek 7, bladzijde 36 en 37

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 84 opdracht 3 t/m 5

Betekenis van de woorden

- de bejaarde:** Een bejaarde is iemand die 65 jaar of ouder is.
- de aanleunwoning:** Een aanleunwoning is een woning die gebouwd is naast een verzorgingshuis. De bewoners wonen zelfstandig en als het nodig is, kunnen ze verzorging krijgen van het verzorgingshuis.
- het verzorgingshuis:** Het verzorgingshuis is een groot huis waarin bejaarden wonen. In een verzorgingshuis wordt voor bijvoorbeeld koffie, warm eten, de schoonmaak, de was, de dokter en voor gezelligheid gezorgd.
- het verpleeghuis:** Een verpleeghuis is een huis waar mensen/patiënten wonen die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen en langdurig ziek zijn. Het lijkt een beetje op een ziekenhuis.

Start**5**

U vertelt over uw fictieve buurvrouw die pas verhuisd is, omdat ze niet meer voor zichzelf kan zorgen. U vertelt wat ze wel/niet kon meenemen en hoe de buurvrouw het vindt om te verhuizen naar een woning waar ze voor haar kunnen zorgen.

Kern – Instructie 1**10**

U vertelt:

“Mijn buurvrouw is 70 jaar. Ze is niet jong meer, ze leeft al heel veel jaren. Ze is een bejaarde. Mensen die ouder zijn dan 65 jaar, noem je **bejaarden**. Je kunt **bejaarde** als zelfstandig naamwoord gebruiken, ‘**de bejaarde**’, maar je kunt ook zeggen ‘een **bejaarde** man of vrouw’. Soms noemen ze **bejaarde** mensen ook wel ouderen, 65-plussers of senioren. Als je **bejaard** bent, woon je meestal in een gewoon huis, net als jongere mensen. Maar soms kun je ook ergens anders wonen. **Bejaarde** mensen in Nederland kunnen bijvoorbeeld in een **aanleunwoning** of in een

verzorgingshuis wonen. Als oude mensen niet meer zo gezond zijn en niet goed meer voor zichzelf kunnen zorgen, hebben ze hulp nodig.

Ze verhuizen dan naar een **verzorgingshuis**. In een **verzorgingshuis** hebben ze een eigen woning in een groot huis waar ook andere **bejaarden** wonen. Ze krijgen warm eten van het huis. Als ze zin hebben in koffie, gaan ze naar een grote huiskamer waar ze samen koffiedrinken. Er zijn verpleegkundigen en dokters die kunnen helpen als het nodig is. Als een **bejaarde** zelf niks meer kan, zich niet meer zelf kan wassen of niet meer zelf kan eten, gaat hij naar een **verpleeghuis**. Een **verpleeghuis** lijkt een beetje op een ziekenhuis.

Dan heb je ook nog een **aanleunwoning**. In het woord zie je het werkwoord leunen. Zo'n **aanleunwoning** is gebouwd tegen of vlakbij een **verzorgingshuis**. De **aanleunwoning** 'leunt' tegen het **verzorgingshuis** aan. De **bejaarde** woont dan op zichzelf, maar kan op een belletje drukken als hij/zij hulp nodig heeft. Iemand van het **verzorgingshuis** komt dan helpen. **Bejaarden** kunnen dus op verschillende manieren wonen. Hoe ze wonen, hangt af van hun gezondheid en of ze mensen om zich heen hebben die kunnen helpen."

U wijst vervolgens op het Woordweb. Maak duidelijk dat hier een trapje in zit. Van bijna zelfstandig naar helemaal verzorgd: **de aanleunwoning – het verzorgingshuis – het verpleeghuis**.

Inventariseer hoe de opa's en oma's van de leerlingen wonen. Vraag wat de gewoonte op Aruba is. Bespreek het verschil tussen hoe bejaarden wonen op Aruba en hoe ze in Nederland wonen. Op Aruba wonen de opa's en oma's vaak bij familieleden in huis die voor hen zorgen.

Kern – Instructie 2

25

Stap 1

U behandelt opdracht 1 op bladzijde 82 van het Taalleesboek gezamenlijk en u herhaalt daarbij wat een samenvatting is. (korte tekst met de belangrijkste zinnen uit een weettekst) U vraagt aan de leerlingen:

"Op welke plaats in de alinea staat meestal de belangrijkste zin?"
(in de eerste zin)

U vervolgt:

“In welke tekst zie je de zinnen van de samenvatting heel duidelijk staan?” (in de tweede tekst) U zegt tegen de leerlingen dat er bij de belangrijkste zin altijd iets meer verteld wordt. U vraagt wat er bijvoorbeeld bij de derde alinea nog meer verteld wordt. (In grote steden heb je wel opvanghuizen waar de zwervers kunnen eten en slapen.)

Stap 2

U maakt gezamenlijk opdracht 2 op bladzijde 83 van het Taaleesboek. U schrijft de eerste zin op het bord en legt uit dat dit de eerste zin is van de eerste alinea. Bedenk samen met de leerlingen hoe deze alinea eruit komt te zien. Doe hetzelfde met de twee overige zinnen uit het boek en laat zo een tekst op het bord ontstaan.

Extra opdracht

Taaleesboek 3, bladzijde 84 opdracht 3 t/m 5.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel ‘Geef je zin door’. De ene leerling fluistert een zin in het oor van de volgende leerling, dit gaat net zolang door tot de zin de hele kring rond is geweest. De zin moet een woord uit een van de behandelde Woordwebben bevatten. Aan het eind van de kring wordt gecontroleerd of de zin goed doorgegeven is. Als de zin niet overeenkomt, dient u de kring terug te lopen om te kijken waar het mis ging.

Antwoorden

Taaleesboek 3, blz. 82 en 84

1

De tekst ‘Zwervers(2)’ hoort bij de samenvatting. De kern(zin) van de drie alinea’s staat in de samenvatting.

2

eigen weettekst, waarbij de drie gegeven zinnen steeds het begin van een alinea moeten vormen

extra opdracht Taaleesboek 3, bladzijde 84

extra 3

eigen zinnen

extra 4

eigen beschrijving van drie alinea’s van de vreemde woning

extraplus 5

drie zinnen over de inrichting van een huis

uitwerking van de zinnen in een weettekst met drie alinea's

Werkboek 7, bladzijde 37

1

eigen ervaring

Lesinhoud

- De leerlingen stellen de betekenis van woorden vast met de kennis van woorddelen.
- De leerlingen zoeken naar de betekenis van een uitdrukking die elders in een tekst wordt verklaard.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met spreekwoorden rond het begrip 'thuis'.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 88 t/m 92
- Werkboek 7, bladzijde 38 t/m 41
- Taalschrift

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 90 t/m 92, opdracht 4 t/m 6
- Werkboek 7, bladzijde 40 en 41, opdracht 3 t/m 4.2

Start**5**

U speelt het spel 'Galge' met het volgende woord 'opvanghuis'. Als de leerlingen het woord geraden hebben, vraagt u naar de betekenis. U vertelt dat je een lang woord kunt proberen te begrijpen door te kijken naar de delen waaruit het woord bestaat. Zo bestaat 'opvanghuis' uit de woorden 'opvang' en 'huis'. Dit geeft aan dat het een huis is waar mensen opgevangen worden om welke reden dan ook. Er zijn opvanghuizen voor daklozen, voor weeskinderen, et cetera.

Kern – Instructie 1**20****Stap 1**

U schrijft de volgende woorden op het bord:

reuzen	wijk
woon	dak
onder	rad

U bespreekt kort de betekenis van de afzonderlijke woorden. U vraagt de leerlingen om van twee woorden één woord te maken. Ze moeten daarvoor een woord uit het linker rijtje samenvoegen met een woord uit het rechter rijtje.

U vraagt:

“Wie weet nog hoe zo'n woord heet?” (lang woord of samenstelling)

De leerlingen maken opdracht 3 op bladzijde 90 van het Taalleesboek in hun Taalschrift.

Stap 2

U leest voor:

Joris was naar de dokter. Daardoor komt hij te laat op school. Als hij de klas binnenkomt zegt hij: “Goedemorgen dokter.” “Jij bent behoorlijk in de war”, zegt de juf. “Hoe komt het dat je zo in de bonen bent?” “In de bonen”, zegt Joris, “wat is dat nou weer?”

U zegt:

“Je kent alle woorden -in de bonen- en je weet toch niet wat de uitdrukking betekent. Dat komt vaker voor. Maar soms staat de betekenis met andere woorden in de tekst. Dat was ook zo bij het verhaaltje dat ik voorlas.”

U laat de leerlingen de betekenis zeggen en schrijft dan op het bord:

in de bonen = in de war

U zegt:

“Je kunt ook letterlijk ‘in de bonen’ zijn. Dan pluk je bijvoorbeeld bonen in de groentetuin. In de opdracht die jullie gaan maken, komen ook van die uitdrukkingen voor, waarvan de betekenis met andere woorden in de tekst staat.”

U maakt samen opdracht 2 en 3 op bladzijde 88 t/m 90 van het Taalleesboek. U schrijft de uitdrukkingen en hun betekenis op het bord. De leerlingen nemen dit over in hun Taalschrift. De leerlingen maken opdracht 3 zelfstandig. U bespreekt de antwoorden van opdracht 3 met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U vertelt dat er ook spreekwoorden en uitdrukkingen zijn die te maken hebben met dit thema, zoals het thema ‘thuis’:

- Oost, west, thuis best (Thuis is het altijd het beste.)
- Samen uit, samen thuis (Als je iets samen onderneemt, moet je het ook samen afmaken.)

U laat de leerlingen deze uitdrukkingen overnemen in hun Taalschrift.

Vervolgens maken de leerlingen opdracht 1 en 2 op bladzijde 38 en 39 van hun Werkboek.

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 90 t/m 92, opdracht 4 t/m 6

Werkboek 7, bladzijde 40 en 41, opdracht 3 t/m 4.2

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel 'Galgje' met een bekende Arubaanse uitdrukking rondom dit thema, zoals 'haci bo na cas'.

Antwoorden

Taalleesboek 3, blz. 88 t/m 92

2

Zinnen die bij elkaar passen zijn:

1 Hij is in de wolken. – Hij is blij.

2 Hij heeft een streepje voor. – Hij mag meer dan Rachid.

3 Hij heeft een klap van de molen gehad. – Hij doet raar.

4 Hij knikkert ze zijn kamer uit. – Hij duwt ze zijn kamer uit.

3

platteland

eenvoudig

maaltijd

kleinkinderen

extra opdracht Taalleesboek 3, bladzijde 90 t/m 92

extra 4

1 Wie het eerst komt, het eerst maalt. – Je mag als eerste kiezen waar je wilt zitten.

2 Het zit in de molen. – Ik ben ermee bezig.

3 Zij heeft de klap van de molen gehad. – Ze is niet goed wijs.

4 Ze probeert ons op de kast te jagen. – Ze probeert ons te jennen

extra 5.1

opvanghuis

onderdak

zwerfkind

uitzicht

extra 5.2

zelfbedachte zinnen waar bovenstaande woorden in voorkomen.

extraplus 6

1 Dat had je gedacht.

2 Ze moeten wat doen voor de lekkere maaltijd.

3 Die moeder van Annelies is behoorlijk streng.

4 De borden vliegen door het water.

Werkboek 7, blz. 38 t/m 41

1

1 Die het eerst komt, het eerst maalt.

2 Het zit in de molen.

3 Hij heeft een klap van de molen gehad.

2

1 c	3 d	5 g	7 b
2 e	4 f	6 h	8 a

extra opdracht Werkboek 7, bladzijde 40 en 41

extra 3

- 1 Ze helpen elkaar stiekem.
- 2 Daar was vast iets niet in orde.
- 3 Ze heeft werk gevonden.
- 4 De meisjes mogen meer dan de andere kinderen.

extra 4.1

Elk vogeltje zingt zoals het gebekt is.

extra 4.2

b Iedereen praat op zijn eigen manier.

Lesinhoud

- De leerlingen werken een samenvatting tot een tekst uit.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 3, bladzijde 93 t/m 96
- Taalschrift

Opmerking:

- Opdracht 2 dient aan de hand van de volgende criteria te worden beoordeeld:

1 De titel is erbij geschreven.	ja/nee
2 Er zijn twee relevante zinnen bedacht.	ja/nee
3 De tekst is verdeeld in twee alinea's.	ja/nee
4 Elke alinea begint met een zelfbedachte zin.	ja/nee
5 De alinea's springen in.	ja/nee

Om een zuivere beoordeling mogelijk te maken, moeten de leerlingen deze opdracht zonder enige hulp van anderen maken.

Extra opdracht

- Taalleesboek 3, bladzijde 95 en 96 opdracht 3 t/m 5

Start**5**

U schrijft op het bord:

Wonen op een boerderij

Op een boerderij wonen veel dieren.

Er is altijd iets te doen op de boerderij.

U vertelt dat dit een samenvatting is van een tekst. U bespreekt met de leerlingen wat de titel van deze tekst zou kunnen zijn. (wonen op een boerderij) Laat ze vervolgens bij de tweede zin nog twee zinnen verzinnen. Dit herhaalt u bij de derde zin.

Kern – Instructie 1**35**

U zegt:

“Jullie gaan teksten bij een samenvatting schrijven. Eerst doen we het samen, daarna werk je alleen.”

Stap 1

De leerlingen lezen opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 93 van het Taalleesboek. U geeft de opdracht aan de leerlingen om te fantaseren over een verhaal met de

titel 'Bij de koning op bezoek'. De twee gegeven zinnen moeten ze daarbij gebruiken. Ze hoeven nog niets op te schrijven.

Stap 2

U laat de leerlingen vertellen wat ze gefantaseerd hebben.

U zet de beginzin van de eerste alinea op het bord en u laat de leerlingen daar nog twee zinnen bij bedenken. U laat de beginzin duidelijk inspringen.

De leerlingen schrijven vervolgens de beginzin van de tweede alinea die staat bij opdracht 1.2 op bladzijde 93 van het Taalleesboek in hun Taalschrift en ze bedenken hier zelf twee zinnen bij. U geeft de leerlingen hier een paar minuten de tijd voor en u bespreekt vervolgens wat de leerlingen hebben bedacht.

Stap 3

U bespreekt nu opdracht 2.1 op bladzijde 94 van het Taalleesboek. U laat de leerlingen bij elk plaatje associëren. U laat enkele leerlingen hun associaties vertellen. De rest van de klas moet telkens achteraf de twee belangrijkste zinnen terug vertellen. Zo maken ze een samenvatting.

U legt uit wat de leerlingen bij opdracht 2.2 en 2.3 op bladzijde 94 en 95 van het Taalleesboek moeten doen. Vervolgens gaan de leerlingen zelfstandig aan de slag.

U legt nog een keer uit waar ze aan moeten denken bij het schrijven van een tekst:

- De titel is erbij geschreven. (Ze gebruiken de zin 'Bij wie ben ik thuis?' als titel van hun tekst.)
- De tekst bestaat uit twee alinea's.
- De alinea's springen in.
- De zinnen beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt.

Als de leerlingen eerder klaar zijn mogen ze een tekening bij hun tekst maken.

Extra opdracht

Taalleesboek 3, bladzijde 95 en 96 opdracht 3 t/m 5

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat verschillende leerlingen hun tekst voorlezen.

Antwoorden

Taalleesboek 3, blz. 93 t/m 96

1.1

twee zelfbedachte zinnen die aansluiten bij de gegeven zin

De alinea springt in.

1.2

twee zelfbedachte zinnen die aansluiten bij de gegeven zin

De alinea springt in.

2.1

1 kamer op een woonboot

2 kamer in een flat

3 opvanghuis voor zwervers

4 kamer in een woonwagen

2.2

twee zelfbedachte zinnen bij één van de plaatjes

2.3

eigen tekst naar aanleiding van één van de plaatjes

De alinea springt in.

De titel is: *Bij wie ben ik thuis?*

extra opdracht Taalleesboek 3, blz. 95 en 96

extra 3

bijvoorbeeld:

wonen op een flat (stad)

met de lift

uitzicht over de stad

huisdieren moeilijk

lopen naar school

veel verkeer

wonen op een boerderij (buiten de stad)

op de begane grond

uitzicht over de weilanden/natuur

huisdieren gemakkelijk

fietsen of met de bus naar school

weinig verkeer

extra 4

eigen antwoord

extraplus 5

eigen verhaal naar aanleiding van de plaatjes bestaande uit drie inspringende alinea's

Lesinhoud

- De leerlingen schrijven de persoonsvorm en leren dat een /t/-klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een *t* geschreven wordt, maar niet bij *had*, *deed* en *stond*.
- De leerlingen maken oefeningen met eerder behandelde spellingsdoelen, in combinatie met open en gesloten lettergrepen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 42 t/m 44

Start**10**

U begint de les met een terugblik op de vorige spellingsles, les 10. U herinnert de leerlingen eraan dat ze aan het eind van die les een rebus gemaakt hebben. U vertelt dat u deze les weer met een rebus begint.

De leerlingen nemen opdracht 1 op bladzijde 25 van het Werkboek voor zich en ze kijken naar de plaatjes van de rebus. U bespreekt deze gezamenlijk. Weet iedereen wat de plaatjes voorstellen?

U schrijft de woorden die bij de plaatjes horen op het bord:

been
vlecht
voet
steel
pan
netten
egel

De leerlingen kunnen nu in tweetallen de rebus oplossen. U vraagt vervolgens wie de oplossing heeft en u schrijft deze op het bord. De leerlingen kijken na en verbeteren indien nodig.

Kern – Instructie 1**15**

U wijst de leerlingen erop dat er een paar lastige woorden tussen zitten: vlecht, voet, netten en egel. U vertelt waarom vlecht lastig is: je hoort niet of het met *ch* of met *g* wordt geschreven en ook niet of je een *t* of een *d* aan het eind schrijft. Wie kan me helpen met de regels die we bij deze problemen hebben geleerd?

- 1 als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, *zegt* en *vlagt*;

- 2 als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer. Als je dan een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een d.
- Als je een /t/ hoort, is de eindletter van het woord ook een t.

U zegt:

“Deze laatste regel kunnen we ook gebruiken voor voet: je zegt voeten, dus is het met een *t*. Bij *netten* en *egel* horen we aan het eind van een klankgroep een korte of lange klank. Daar moeten we naar de regels:

- 1 hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je hem met een dubbele medeklinker – *netten*;
- 2 hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker - *egel*.”

U vertelt de leerlingen dat ze steeds vaker zullen oefenen met allerlei woorden door elkaar. Ze zullen dus ook aan verschillende regels moeten denken. Dat is ook bij de opdrachten 2 en 3 op bladzijde 42 en 43 van het Werkboek zo. Opdracht 2 maakt u gezamenlijk, waarbij u de regels laat benoemen bij de lastige, niet klankzuivere woorden. Opdracht 3 maken de leerlingen zelfstandig in tweetallen.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U schrijft op het bord:

De hond speelt met een krant.

U onderstreept de woorden *hond*, *speelt* en *krant*.

U zegt:

“Deze drie woorden eindigen allemaal op de klank /t/. Toch schrijven we *hond* met een *d* en de andere twee woorden met een *t*. Wie kan me vertellen waarom dat zo is? We hebben de regel eerder in de les nog voorbij horen komen.”

(Als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer. Als je dan een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.)

“En hoe zit dat met de woorden *speelt* en *krant*? Om daar een antwoord op te geven, kun je de Persoonsvorm-kaart gebruiken. Die zit achter in jullie Spellingboekje. Pak die er maar bij.”

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 6

Taallesland

Spelling

boek NVT, Leerjaar 5

Nadat alle leerlingen de Persoonsvorm-kaart voor zich hebben, leest u gezamenlijk wat erop staat.

U legt uit dat ze dus bij een woord dat eindigt op een /t/-klank, eerst moeten weten of het een persoonsvorm is of niet.

Hoe weten we of een woord een persoonsvorm is? (Het moet een werkwoord zijn. Verder verandert de persoonsvorm wanneer de tijd wordt veranderd of wanneer enkelvoud meervoud wordt en andersom.)

U bepaalt aan de hand van de Persoonsvorm-kaart hoe de woorden *speelt* en *krant* geschreven moeten worden.

U vraagt de leerlingen of *speelt* een werkwoord is. Zo ja: verandert het als we het in een andere tijd zetten? -> *De hond speelde met een krant*. Ja, dus het is een persoonsvorm en dan mag je het woord niet langer maken, maar schrijf je een *t* als je een /t/ hoort (behalve bij *had*, *deed* of *stond*).

Hetzelfde doet u met *krant*. Is het een werkwoord? Nee, dus mag je het langer maken. *Kranten*: je hoort een /t/, dus schrijf je een *t*.

U vertelt dat ze gaan oefenen met het vinden van de persoonsvorm en het schrijven ervan. De leerlingen nemen bladzijde 43 en 44 van het Werkboek voor zich en maken opdracht 4.1 t/m 5.

U kijkt de oefeningen gezamenlijk na en laat de bijbehorende regels door een aantal leerlingen verwoorden.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U sluit de les af met galgje en gebruikt daarbij de doelwoorden uit het thema, bijvoorbeeld *tutoyeren*, *meubilair*, *waarschijnlijk*.

Antwoorden**5**Werkboek 7, blz. 42 t/m 44**1**

been vlecht voet steel
pan netten egel

Een rechter moet veel van wetten weten.

2

(bijvoorbeeld)

maai	spreeuw	meer	mooi
lawaaï	meeuw	keer	hooi
toren	heren	maaien	geur
boren	speren	zwaaien	humeur

3

- 1 centrum
- 2 speren
- 3 klauteren
- 4 cijfers
- 5 fluisteren
- 6 gebakje
- 7 slagerij
- 8 tegelijk

4.1

- 1 kijken
- 2 hebben
- 3
- 4 doen
- 5 beginnen
- 6 gaan
- 7 hebben
- 8 weten
- 9 komen

4.2

meervoud

4.3

- 1 kijkt
- 2 heeft
- 3 doet
- 4 begint
- 5 gaat
- 6 hebt
- 7 weet
- 8 komt

5 c

Diagnostische toets

- Spelling
  - het schrijven van de persoonsvorm en leren dat een /t/-klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een *t* geschreven wordt, maar niet bij *had*, *deed* en *stond*
  - oefeningen maken van eerder behandelde spellingsdoelen, in combinatie met open en gesloten lettergrepen
- Stellen
  - een samenvatting uitwerken tot een tekst
- Taalbeschouwing
  - de juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden gebruiken, waaronder 'jij', 'jouw', en 'u', 'uw'
- Leesbegrip
  - met behulp van een inhoudsopgave of index doelgericht informatie opzoeken
- Woordenschat
  - de woorden van de woordclusters zowel passief als actief beheersen
  - de betekenisrelaties tussen de woorden van de woordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 7, Toetsblad 1 t/m 9
- een kladblaadje

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboekje van maken.

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen krijgen jullie een toets over dit thema. Als jullie het Toetsboek gekregen hebben, mogen jullie niet meer praten. We herhalen eerst de Woordwebben uit dit thema. Daarna beginnen we met een dictee. Vervolgens kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Jullie gaan de opdrachten individueel maken. Als je klaar bent, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je stil iets voor jezelf doen.”

Kern – Instructie**30**

U herhaalt de Woordwebben van thema 7. U kunt dit op verschillende manieren doen. Bijvoorbeeld: U omschrijft een woord of u beeldt een woord uit en laat de leerlingen raden om welk woord het gaat. Vervolgens deelt u de Toetsboekjes uit.

Lesinhoud

Herhaling

- het schrijven van de persoonsvorm en leren dat een /t/ klank aan het einde van een persoonsvorm meestal met een t geschreven wordt, maar niet bij had, deed en stond
- eerder behandelde spellingsdoelen door elkaar toepassen, in combinatie met open en gesloten lettergrepen
- het uitwerken van een samenvatting tot een tekst
- het gebruik van je juiste persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden, waaronder 'jij', 'jouw' en 'u', 'uw'
- het doelgericht opzoeken van informatie met behulp van een inhoudsopgave of index
- de doelwoorden en de betekenisrelaties tussen deze doelwoorden

Verdieping

- een aantal doelstellingen die al bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde zijn gekomen

Materiaal

Klassikaal

- alle Woordwebben van dit thema

Individueel

- Werkboek7:
  - herhaling, bladzijde 45 t/m 51
  - verdieping, bladzijde 52 t/m 57

Vorbereiding

- Taalbeschouwing:
U schrijft van te voren op het bord:

persoonlijk voornaamwoord	bezittelijk voornaamwoord
ik (van mij)	mijn (agenda)
- Leesbegrip:
U schrijft van te voren op het bord:

INHOUD Inleiding Waarvoor dienen molens? 5 Hoe werken molens? 9 Molens van vroeger en nu 13 De wieken 19 Wonen in een molen 22 Soorten molens 28 De molenaar 32 Register 35	REGISTER W Watermolen 29, 30 Weersvoorspelling 10 Wieken 19, 20, 21 Wind 12
--	--

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat u de les van vandaag en morgen met de hele klas gaat beginnen, maar dat u daarna met kleinere groepen gaat werken.

De leerlingen die de toets goed gemaakt hebben, gaan eerst zelfstandig aan het werk met de herhalingsopdrachten en maken daarna de verdiepingsopdrachten. De andere kinderen gaan met u de herhalingsoefeningen maken.

Kern – Instructie	30
--------------------------	-----------

VERDIEPING

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, werken zelfstandig (individueel of in tweetallen) aan de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

U vertelt deze leerlingen wat ze moeten doen door de opdrachten op bladzijde 52 t/m 57 van het Werkboek kort door te nemen. U wijst hen erop dat ze elkaar mogen helpen wanneer ze een vraag hebben.

HERHALING

U maakt samen met de leerlingen opdracht 1 t/m 9 op bladzijde 45 t/m 51 van het Werkboek.

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden door u begeleid (extra instructie). U verdeelt de verschillende onderdelen over twee lessen. Houd er rekening mee dat het onderdeel Stellen veel tijd in beslag neemt.

Spelling

U herhaalt de regels die bij de open en gesloten lettergrepen horen. U kunt de leerlingen het Spellingboekje voor zich laten nemen. Vervolgens maakt u opdracht 1 op bladzijde 51 van het Werkboek gezamenlijk.

Opdracht 2 geeft u als een dictee, waarbij de leerlingen het juiste plaatje zoeken bij het woord dat u voorleest en het woord daarbij schrijven.

De woorden zijn:

- de kikkers
- de voetstappen
- het springtouw
- de vuurtoren
- de scherven
- de huizen

De zinnen bij opdracht 3.1 op bladzijde 52 van het Werkboek leest u gezamenlijk. U legt uit dat de vetgedrukte woorden verwisseld zijn. Het goede woord in de eerste zin zoeken jullie gezamenlijk, de rest van 3.1 en 3.2 kunnen de leerlingen zelfstandig (in tweetallen) doen.

U loopt rond om te helpen waar dat nodig is. Opdracht 3.3 kunt u klassikaal behandelen.

Stellen

U bekijkt samen met de leerlingen de illustraties bij opdracht 4.1 op bladzijde 53 van het Werkboek en zegt:

“Deze drie plaatjes vertellen een verhaal. Jullie gaan straks dat verhaal schrijven. Wat gebeurt er op de plaatjes?”

U laat een aantal leerlingen reageren, de conclusie moet zijn dat Joost bij opa en oma logeert, dat hij heimwee krijgt en door zijn ouders weer opgehaald wordt.

U zegt:

“Het verhaal dat je gaat schrijven, bestaat uit drie alinea’s. Ieder plaatje stelt een alinea voor. De eerste alinea begint met de zin die onder het eerste plaatje staat. Wie kan er bij deze zin nog twee zinnen bedenken?”

U schrijft twee goede zinnen op het bord en laat de leerlingen deze zinnen opschrijven bij opdracht 4.1 op bladzijde 53 van het Werkboek.

U zegt:

“De zin onder het plaatje en deze twee zinnen op het bord vertellen in het kort wat er op het eerste plaatje gebeurt. Dat heet een samenvatting. Voordat jullie het hele verhaal gaan schrijven, moet je eerst samenvattingen maken van de twee andere plaatjes.”

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten 4.2, 4.3 en 4.4 op bladzijde 53 en 54 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp.

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Taalbeschouwing

U laat uw agenda zien en zegt:

“Ik heb een agenda. De agenda is van mij. Het is mijn agenda.”

U klapt het bord open, waarop u van tevoren het volgende schema hebt opgeschreven:

persoonlijk voornaamwoord
ik   **(van mij)**

bezittelijk voornaamwoord
mijn (agenda)

U herhaalt:

“Ik heb een agenda.”

U wijst het woordje ‘ik’ op het bord aan en zegt:

“‘Ik’ is een persoonlijk voornaamwoord. Het heet zo, omdat het een persoon of meerdere personen aanduidt.”

Daarna herhaalt u:

“De agenda is van mij. ‘Mij’ is ook een persoonlijk voornaamwoord.”

Tenslotte herhaalt u:

“Het is mijn agenda.”

U wijst het woordje ‘mijn’ op het bord aan en zegt:

“‘Mijn’ is een bezittelijk voornaamwoord. Het bezit staat er altijd achter. Dit woord is een zelfstandig naamwoord.”

U vraagt wie er nog meer persoonlijke voornaamwoorden kent en schrijft deze in de juiste volgorde op het bord:

persoonlijk voornaamwoord		bezittelijk voornaamwoord
ik	(van) mij	mijn (agenda)
jij		
hij		
zij		
wij		
jullie		
zij		
u		

U stimuleert de leerlingen bij elk persoonlijk voornaamwoord drie zinnestelsels te bedenken, overeenkomstig met de zinnen met ‘de agenda’. Bijvoorbeeld: *Jij hebt een fiets. De fiets is van jou. Het is jouw fiets.* Bij een goed voorbeeld schrijft u de bijbehorende woorden in de goede rij in het schema.

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten 5.1 en 5.2 op bladzijde 55 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp. U controleert en bespreekt de opdrachten.

Leesbegrip

U hebt van te voren op het bord geschreven:

INHOUD**Inleiding****Waarvoor dienen molens? 5****Hoe werken molens? 9****Molens van vroeger en nu 13****De wieken 19****Wonen in een molen 22****Soorten molens 28****De molenaar 32****Register 35****REGISTER****W****Watermolen 29, 30****Weersvoorspelling 10****Wieken 19, 20, 21****Wind 12**

U zegt:

“Je ziet hier de inhoud en een heel klein stukje uit het register van een boek over molens. Bij de inhoud van een boek kun je altijd zien welke hoofdstukken er in het boek staan en op welke bladzijde een hoofdstuk begint. Je kunt daardoor een hoofdstuk snel vinden. In een register vind je alle onderwerpen die in een boek staan en op welke bladzijde je daarover iets kunt vinden.”

U stelt de volgende vragen:

- “Op welke bladzijde begint het hoofdstuk ‘De wieken?’” (blz. 19)
- “Op welke bladzijden lees je iets over watermolens?” (blz. 29 en 30)
- “Waar lees je iets over weersvoorspelling?” (blz. 10)
- “Welk hoofdstuk begint op bladzijde 22?” (Wonen in een molen)

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 6 op bladzijde 56 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp. U controleert en bespreekt de antwoorden.

Woordenschat

U bespreekt de Woordwebben. U laat de leerlingen een uitleg geven van de woorden die ze aangeboden kregen. U laat andere leerlingen helpen met de uitleg. U verbetert en voegt toe indien het nodig is.

Vervolgens maken de leerlingen zelfstandig of in tweetallen de opdrachten

7 t/m 9 op bladzijde 57 van het Werkboek. Waar nodig biedt u individuele hulp. U controleert en bespreekt de opdrachten.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U speelt het spel 'Galge' met een aantal doelwoorden van het thema.

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 45 t/m 57

Herhaling

1

1 bezig, bezem   4 manier, maken   7 olie, over

2 tafel, tapijt muziek, muren

3 mogen, motor lawaai, later

2

1 het springtouw   3 de kikkers   5 de voetstappen

2 de vuurtoren   4 de huizen   6 de scherven

3

3.2

1 Anna **zit** in het park.

2 Mama **zingt** een liedje in een vreemde taal.

3 Esther en Kevin **schrijven** elkaar in geheimschrift.

4 Ik **ga** naar mijn tante.

5 Danny en Tom **houden** niet van rekenen.

3.3

persoonsvormen

3.4

1 Anna **zat** in het park.

2 Mama **zong** een liedje in een vreemde taal.

3 Esther en Kevin **schreven** elkaar in geheimschrift.

4 Ik **ging** naar mijn tante.

5 Danny en Tom **hielden** niet van rekenen.

4.1

1 samen bedachte bordzin

2 samen bedachte bordzin

4.2

1 zelfbedachte zin

2 zelfbedachte zin

4.3

zelfbedachte zin

4.4

1 zelfbedachte zin

2 zelfbedachte zin

4.5

zelfbedachte verhaal

5.1

1 mijn	3 uw	5 jouw
2 wij	4 hem	

5.2

persoonlijke voornaamwoorden	bezittelijke voornaamwoorden
1 ik, mij	mijn
2 wij, ons	ons
3 u, u	uw
4 hij, hem	zijn
5 jij, jou	jouw

6

1 14	3 Er staan twee avondspelen in het boek.
2 52	4 25
3	

7

ouderwets	ouderwets	modern
-----------	-----------	--------

8

1 goed	2 goed	3 fout
--------	--------	--------

9

chic	ouderwets	modern
------	-----------	--------

Verdieping

10

1 latten	6 baden	11 karren
2 katten	7 vaten	12 sloten
3 matten	8 glazen	13 bedden
4 hokken	9 gaten	14 vakken
5 sloten	10 daken	15 plassen

11

1 bakkerij	3 bezemstelen	3 kabelbaan
2 televisie	4 mussen	

12

1 rook, ruikt	3 geloofde, gelooft	5 durfde, durft
2 deed, doet	4 vloog, vliegt	

13

ijsberen	hert	konijnen
zeeleeuw (zeehond)	kamelen	spinnen
struisvogel	leeuwen	

14.1

Deze tekst is een brief.

14.2

zelfbedachte reden

15.1

1 26, 28

2 7, 24

3 6, 20, 21, 22, 23, 28

4 10

5 12, 13, 14, 15, 18, 19, 22, 24

15.2

1 jongen

2 voedsel

15.3

a in de inhoudsopgave

15.4

b in het register

16

televisie en wasmachine

17

zelfbedacht verhaal over dakloos zijn met de woorden onderdak, het opvanghuis en de zwerver

Lesinhoud

- toepassen van de doelwoorden

Materiaal

Klassikaal

Individueel

Start**2**

U vertelt de leerlingen dat ze vandaag in groepjes gaan werken en dat ze mogen kiezen uit twee opdrachten.

Kern – Instructie 1**38****Stap 1**

U kunt, per groepje van vier leerlingen, laten kiezen uit de volgende suggesties:

1

De leerlingen maken op vier losse vellen een tekening over de inrichting van een woonkamer. Ze moeten vooraf goede afspraken maken over het meubilair, de stijl van de inrichting, het kleurgebruik, et cetera... Ze kunnen kiezen of ze een boven- of zijaanzicht tekenen. De losse vellen van de verschillende hoeken van de woonkamer plakken ze als de tekeningen af zijn, aan elkaar.

2

De leerlingen bedenken een toneelstuk over een logeerpartij. Ze moeten bedenken welke gewoonten en gebruiken bij dit logeeradres gewoon zijn. Die mogen best van de werkelijkheid afwijken. Ze moeten de rollen verdelen, een slot afspreken en oefenen. U stelt groepjes samen en laat leerlingen de opdrachten uitvoeren.

Stap 2

U laat de groepjes hun resultaten presenteren. Bij de tekeningen laat u de andere leerlingen vertellen of ze vinden dat de stukjes mooi aansluiten en wat voor soort inrichting ze zien.

Bij de toneelstukjes laat u de toeschouwers goed op de gewoonten en gebruiken letten om ze achteraf te kunnen benoemen.

Afsluiting**5**

U vraagt verschillende leerlingen om hun slaapkamer te beschrijven naar aanleiding van de tekening die ze bij opdracht 4, les 6 gemaakt hebben.

Bijlagen

- **Toetsbladen 7**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

1. aanleunwoning, de
2. antiek
3. bedevaart, de
4. bejaarde, de
5. dakloos
6. gewend zijn aan
7. gewoonte, de
8. imam, de
9. inrichting, de
10. meubilair, het
11. minaret, de
12. moskee, de
13. onderdak (geen)
14. ouderwets
15. stijl, de
16. tutoyeren
17. verklaren
18. vermoeden
19. verpleeghuis, het
20. vertrouwd
21. verzorgingshuis, het
22. waarschijnlijk
23. zwerver, de

Woordenlijst betekenissen

de gewoonte: Een gewoonte is iets wat je altijd op een bepaalde manier doet. Er zijn goede en slechte gewoontes. Op je nagels bijten is een slechte gewoonte. Iedere ochtend je bed opmaken is een goede gewoonte.

gewend zijn aan: Als je ergens aan gewend bent, vind je het gewoon. Je doet iets zo vaak dat het vanzelf gebeurt. Je bent bijvoorbeeld gewend om vroeg op te staan.

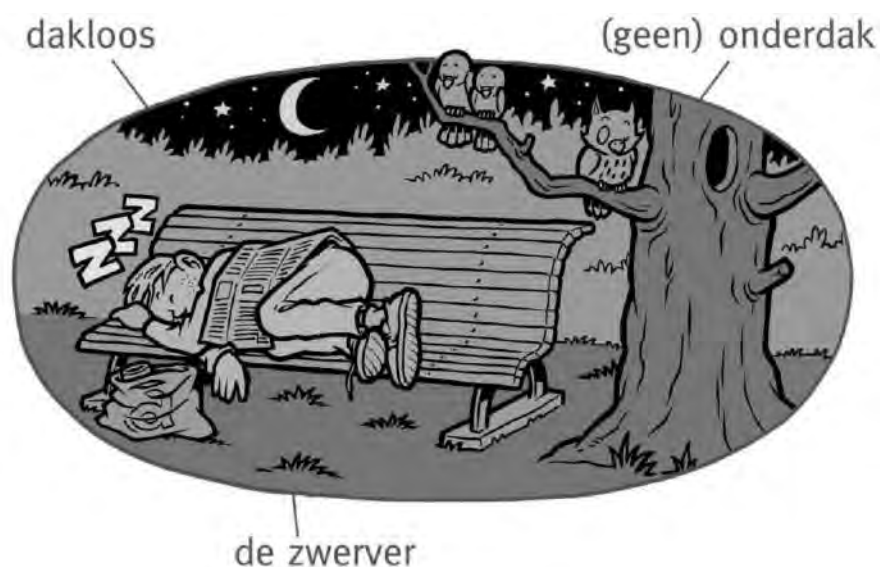
de gewoonte

gewend zijn aan

de zwerver: Iemand die zwerft heeft geen huis. Hij trekt rond en slaapt steeds op een andere plek.

dakloos: Als je dakloos bent, heb je geen huis. Je hebt geen plaats om te slapen of te wonen. Dakloos betekent letterlijk 'zonder dak'.

(geen) onderdak: Onderdak betekent: een plaats om te slapen of om te wonen.

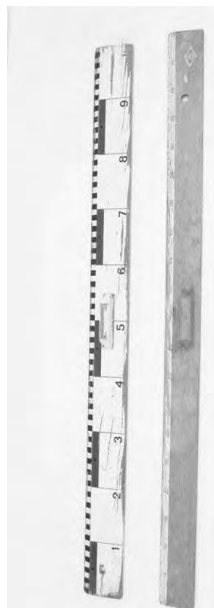

tutoyeren: Iemand tutoyeren is: 'jij' tegen iemand zeggen in plaats van 'u'. Als je iemand goed kent, mag je tutoyeren. Als je beleefd moet zijn is tutoyeren niet netjes.

vertrouwd: Iets wat vertrouwd is, is voor jou erg bekend. Je voelt je hierbij op je gemak.

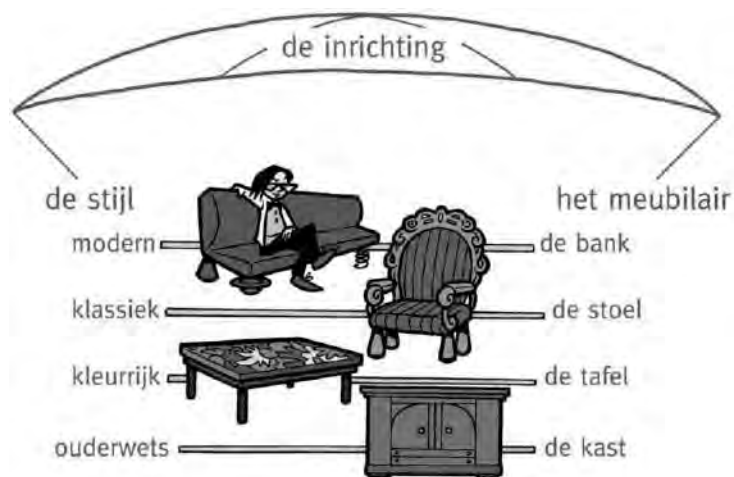

de standaard: De standaard is dat wat mensen met elkaar afgesproken hebben en wat zij normaal vinden. Een meter is bijvoorbeeld een standaardmaat. Als je iemand voor het eerst ontmoet, geef je hem een hand. Dat is standaardgedrag. Soldaten dragen groene kleren. Groen is in het leger de standaardkleur.

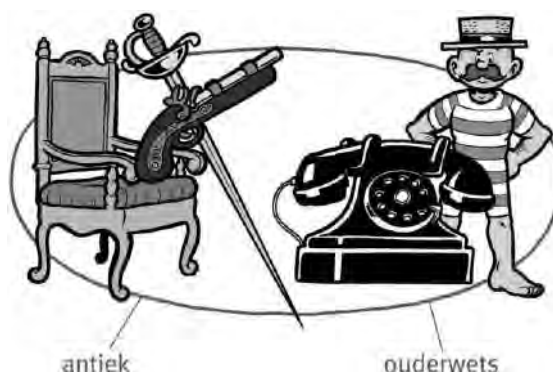

afwijken van: Iets wat afwijkt is anders dan de rest.

- de inrichting:** De inrichting van een huis bestaat uit spullen die je in je huis hebt staan (zoals meubels, lampen, schilderijen, gordijnen) en hoe je die spullen hebt neergezet of opgehangen.
- het meubilair:** Het meubilair is een verzamelnaam voor alle meubels in een huis, zoals een bank, stoel, tafel, kast et cetera.
- de stijl:** De stijl is de manier waarop een huis is ingericht. Je kunt je huis in een moderne stijl inrichten of juist ouderwets.

- chic:** Chic betekent deftig en duur.
- modern:** Moderne dingen zijn dingen van deze tijd. Ze worden nu gebruikt. Ze zijn in de mode. Het tegenovergestelde van modern is ouderwets.
- antiek:** Antiek, dat zijn bijvoorbeeld meubels of schilderijen die meer dan 100 jaar oud zijn. Antiek is vaak veel geld waard.
- ouderwets:** Ouderwetse dingen zijn dingen van vroeger. Ze worden nu bijna niet meer gebruikt. Ouderwetse kleren zijn nu niet meer in de mode. Het tegenovergestelde van ouderwets is modern.

traditioneel: Traditioneel betekent: volgens de traditie. Als mensen al lang gewend zijn om iets op dezelfde manier te doen, dan noem je dat een traditie. Bijvoorbeeld: in onze familie is het een traditie om samen Sinterklaas te vieren. Een traditioneel feest wordt al heel lang op dezelfde manier gevierd. Dat is de gewoonte.

verklaren: iets verklaren betekent iets uitleggen hoe het in elkaar zit. Of hoe het gebeurd is.

vermoedelijk: Als je iets vermoedt, denk je dat het zo is. Bijvoorbeeld omdat je erover gehoord of gezien hebt. Maar je weet het niet zeker.

waarschijnlijk: Als iets waarschijnlijk is, is het misschien wel waar, maar je weet het niet zeker. Bijvoorbeeld: Jason komt waarschijnlijk op mijn verjaardag.

de taakverdeling:

Een taakverdeling geeft aan wie welk werk moet doen. Als je met een groepje leerlingen een opdracht moet uitvoeren, kun je een taakverdeling maken.

het rolpatroon:

Een rolpatroon is een vaste verdeling van taken. Bijvoorbeeld: Een traditioneel rolpatroon is: moeder zorgt voor de kinderen en vader werkt buitenshuis.

afwijkend:

Iets is afwijkend als het ene ding anders is dan het andere. Bijvoorbeeld: Aline heeft blauwe kleren aan. Alleen de kleur van haar schoenen is afwijkend, die zijn rood. Iedereen was het met hem eens, alleen Joris had een afwijkende mening. Of een gebit kan afwijkend zijn.

de bejaarde:

Een bejaarde is iemand die 65 jaar of ouder is.

de aanleunwoning:

Een aanleunwoning is een woning die gebouwd is naast een verzorgingshuis. De bejaarden wonen zelfstandig en als het nodig is, kunnen ze verzorging krijgen van het verzorgingshuis.

het verzorgingshuis:

Het verzorgingshuis is een groot huis waarin bejaarden wonen. In een verzorgingshuis wordt voor bijvoorbeeld koffie, warm eten, de schoonmaak, de was, de dokter en voor gezelligheid gezorgd.

het verpleeghuis:

Een verpleeghuis is een huis waar mensen/patiënten wonen die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen en langdurig ziek zijn. Het lijkt een beetje op een ziekenhuis.

Spellinghulp

Woordenlijst**Woorden met /k/ = c**

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collega	contributie	locomotief
acteur	combinatie	controle	macaroni
actie	commandant	couplet	microfoon
actief	commentaar	creatief	postcode
actrice	commissaris	cursus	project
advocaat	commissie	dialect	reclame
alcohol	competitie	dictee	seconde
bioscoop	compleet	direct	speculaas
cactus	compliment	directeur	succes
caravan	componist	directie	tractor
cavia	compost	directrice	truc
chocolade	computer	disco	verticaal
circus	concert	discotheek	viaduct
clown	concurrent	discussie	record
club	conducteur	effect	risico
cola	conductrice	excursie	
		ijsco	
		inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	cijfer	feliciteren	procent
actrice	circus	lucifer	proces
ambulance	cirkel	medicijn	provincie
cel	citroen	narcis	recept
cent	concert	ocean	speciaal
centimeter	december	officier	succes
centraal	elektriciteit	precies	
centrum			

Woordenlijst**Woorden met /zj/ = g**

asperge	etalage	horloge	passagier
bagage	garage	logé	slijtage
energie	giraf	logeren	spionage
etage	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	directie	kampioen	organisatie
Afrika	directrice	kantine	pagina
alinea	dirigent	kapitein	piano
Amerika	dominee	kievit	piloot
artikel	elektriciteit	kilo	piste
aspirine	etiket	klarinet	pistool
bami	fabrikant	klimaat	podium
benzine	familie	kritiek	politie
bibliotheek	februari	lampion	positie
bikini	feliciteren	lawine	positief
biologie	figuur	limonade	president
cavia	file	liniaal	prima
centimeter	finale	liter	privé
China	frituren	lucifer	radio
Chinees	giraf	macaroni	repetitie
chirurg	giraffe	machine	riool

Woordenlijst

citroen	giro	machinist	rivier
combinatie	gitaar	margarine	serieus
comité	halvarine	materiaal	sigaar
competitie	horizon	medicijn	sigaret
compliment	idee	miauwen	sinaasappel
confetti	idiot	microfoon	sirene
contributie	imiteren	minimum	situatie
dia	indiaan	minister	ski
dialect	ingenieur	minuut	souvenir
diamant	intelligent	muzikant	spinazie
dieet	januari	nasi	spionage
diploma	juli	niveau	stadion
direct	juni	officier	studio
directeur	justitie	olifant	taxi
			televisie
			titel
			tosti
			viool
			visite

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	type
gameboy	hypnose	sorry	typisch
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yochurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst**Woorden met ei**

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil

Thema 7

Bij andere mensen thuis

arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid
ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd

Thema 7

Bij andere mensen thuis

hijsen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
jij	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn
konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwingen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twijfelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	explosie	extra	taxi
examen		luxe	
excursie			

Woordenlijst

Woorden met th

apotheek	marathon	thema
bibliotheek	methode	thuis
discotheek	theater	videotheek
enthousiast	thee	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	etui	niveau
biscuit	circuit	mayonaise	paraplu
blouse	conciërge	medaille	portemonnee
bureau	douche	milieu	punaise
cadeau			toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snauwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	prieeel	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
duo	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begravenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst**Woorden met s**

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden

1 Woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord (als het een persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

---

let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.

school

---

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekensklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij *juichen*, *giechelen*, *goochem* en *gouchelen*.

plaagt – zwoegt

---

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.

bedenken

---

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (ver-enkelingsregel)

molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).

kikker

Regels om te onthouden**7 f wordt ff of v en s wordt ss of z**

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.

straf – straffen, huismus – huismussen

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de ver-enkelingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.

stokdoof – stokdove, kaas – kazen

---

8 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.

vroeger – geluk

---

9 ij en lijk

- Als je */luk/* hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij geluk.
makkelijk

- Als je */ug/* hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.
aardig

Regels om te onthouden

10 eer, oor en eur

- Je hoort */ir/*, */or/* of */ur/*, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – koor – deur

---

11 aai, ooi en oei

- Je hoort */aaj/*, */ooj/* en */oej/*, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – mooi – bloei

---

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.
ruw – nieuw – leeuw – pauw – bouwen

---

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord */tsie/*, dan schrijf je *tie*.
politie
  - Hoor je aan het einde van een woord */sie/* en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.
actie
-
-

14 heid

- Hoor je */heit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid
-
-

15 tijd of teit

- Hoor je */teit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.
lentetijd – kwaliteit
-
-

16 isch of ische

- Hoor je */ies/* aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging */iesu/* wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*. Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals *vies – vieze* en *precies – precieze*, omdat je een */z/* hoort in plaats van een */s/*.
praktisch
-
-

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.
ijs – vrij
-
-

- We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.

spre – ken

- Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)

wer – ken, straf – fen

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.

zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.

aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.

ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.

tent – je

---

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:

boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *-en* eindigt
keukentrap
-
-

Regels om te onthouden

je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood
-

- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep
-

- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel
-

- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots
-

- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag
-

19 tussen-s

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een */s/* hoort.
bakkerswinkel
-
-

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een s eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin
-

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint krijgen een extra s. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.
dorpsstraat – dorpsplein – dorpsraad
-

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;
na-apen
-
-

- aardrijkskundige namen;
Noord-Brabant
-
-

- samenstellingen met losse letters of cijfers;
cd-hoesje, 12-jarige
-
-

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.
ex-man, oud-minister
-
-

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken
tweeëntwintig

Regels om te onthouden

21 Hoofdletters

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zins;
De zon schijnt het hele jaar door.
- in de indirecte rede;
Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'
- bij eigen namen;
Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba
- bij aardrijkskundige namen;
Aruba, Nederland, Australië
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten;
Kerstmis, Papiamentu, Limburgs
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven;
het Rode Kruis, Wema
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften;
Coca-Cola, Amigoe
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke.
Kerkstraat

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep.
knieën, ruïne, zeeën
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden.
na-apen, zee-egel, tweeëntwintig

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een /t/ klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden, waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
  - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
  - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
  - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb geskateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden

25 meervouden

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.
agenda's, risico's, baby's

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekensklank, dan komt de *s* er in het meervoud aan vast.
dominees, tralies, bureaus, logés, tantes

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.
viezeriken – luiwammesen

---

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.
mama – mamaatje, stro – strootje

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.
ketting – kettinkje, kring - kringetje

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

